

Besluit 27/15

Voorgestelde behandeling

PS-vergadering : 22 mei 2015

Onderwerp

Notulen vergadering Provinciale Staten d.d. 25 maart 2015

Datum

22 mei 2015

Documentnummer

3815676

Provinciale Staten van Noord-Brabant,

gelezen het voorstel van de griffier, d.d. 25 maart 2015 – nr 3806829;

gelet op artikel 40, vijfde lid, van het Reglement van orde Provinciale Staten Noord-Brabant 2012;

besluiten:

de notulen van het verhandelde door Provinciale Staten in hun vergadering d.d. 25 maart 2015 vast te stellen.

's-Hertogenbosch, 22 mei 2015

Provinciale Staten van Noord-Brabant,

de voorzitter,

de griffier,

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk

mw. drs. C.J.M. Dortmans

VASTGESTELD

**PS 27/15 Notulen van de vergadering van Provinciale Staten van
Noord-Brabant op 25 maart 2015**

Inhoudsopgave	
Inhoudsopgave	2
Index gesproken personen	3
Lijst van de leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant	5
Opening van de vergadering/vaststellen agenda	9
Herdenking Statenlid Ronald Dol	9
Onderzoek geloofsbrieven en toelating nieuw te benoemen leden van Provinciale Staten	12
Afscheid Statenleden die niet terugkeren in de nieuwe bestuursperiode	13
Sluiting van de vergadering	40

Index gesproken personen

Aarts-Engbers, mw. C.J.M., 43, 46
Altundal, N., 20, 21, 22
Arts, mw. W.M.A., 43, 44, 46
Berg, H.F. van den, 43, 44, 46, 48, 52, 73
Boer, Y.C.M.G. de, 72, 74, 75, 81
Bouwman, T.J.J., 17, 21, 22, 27, 29, 30, 32, 36, 39, 40, 41, 46
Brunklaus, mw. P.M., 48, 49, 50, 51, 52
Burger Dirven, K.A.J.M., 54
Geeraedts, mw. M.B.Ph., 12
Griffier, 9
Hageman, J.J.C., 37
Harmsen van der Beek, M. ten, 22, 23, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41
Hattem, A.W.J.A. van, 52, 54, 55, 60, 62, 80, 83, 84
Heijmans, N.G.L., 42, 45, 51
Heugten, R.A.C. van, 28, 29, 35, 36, 38, 39, 49, 50, 51
Hout, J.J.C. van den, 53, 54, 59, 67, 69, 70, 71
Iersel, mw. F.C.C.M. van, 54, 62
Kammen, mw. P. van der, 15, 21, 22, 26, 30, 34, 38, 40, 41
Kap, M.J., 21, 22, 30, 40, 41, 46, 52, 55, 62, 66, 74, 76, 81, 84
Kardol, mw. J.C., 72, 74, 76
Kerkhof-Mos, mw. C.C., 13, 20, 21, 22, 56, 57, 65, 75
Klitsie, mw. C.G.M., 75, 76, 79, 80, 84
Knoet-Michels, mw. A.J.H., 75, 79, 80, 84
Koevoets, H.J.P.E., 13, 20, 21, 22, 61
Kuijken, R.C.P., 55, 62, 66, 69
Kutlu, S., 30, 40, 41, 46, 52
Lopik, A.T. van, 73
Mondriaan, H., 18, 21, 22, 26, 28, 30, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 52, 55, 59, 62, 73, 81, 84
Mulders, A.A.W.G., 24, 25, 29, 30, 31, 32, 34, 36, 40, 41
Pauli, L.W.L., 18, 19, 20, 63, 65, 66
Prins-Afman, mw. M.W., 75, 83
Roijackers, mw H.I., 53, 55, 56, 57, 58, 61, 62, 76, 81, 84
Slegers, mw. V.T.C., 72, 73, 75, 78, 80, 84
Smeets, M.J.E., 13, 53, 55, 56, 60, 62
Spierings, mw. M.J.G., 17, 18, 19, 21, 22, 57, 79
Verhees, H.W., 47, 52, 56, 60, 61, 70, 71
Visser, M.P., 24, 25, 29, 30, 40, 41, 52
Voorzitter, 9, 12, 13, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 29, 30, 32, 33, 34, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 55, 58, 59, 60, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 76, 77, 79, 80, 83, 84
Vught, A.C.J.M. van, 48, 51, 52, 80, 83
Wagemakers, R.J.J.M., 55, 58, 61, 62

Wel, M.C. van der, 21, 22, 30, 40, 41, 44, 46, 49, 50, 51, 52, 55, 57, 59, 62, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 82, 83, 84

Wijers, A.J.H., 41, 42, 44, 46

Wijnands, mw. A.M., 14, 20, 21, 22, 62, 64, 65, 66

Lijst van de leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk, commissaris van de Koning/voorzitter PS
mw. drs. C.J.M. Dortmans, griffier

Aarts-Engbers, mw. mr. C.J.M.	CDA	Tilburg
Aarts-van de Loo, mw.ing. J.P.H.	CDA	St. Oedenrode
Agtmaal, ing. J.M.A. van	CDA	Huijbergen
Altundal MIB, N.	SP	Oss
Arts, mw. W.M.A.	SP	Eindhoven
Berg, H.F. van den	PVV	Tilburg
Bouman, B.W.	PvdA	Hoogerheide
Bouwman, T.J.J.	GroenLinks	Eindhoven
Brunklaus, mw. P.M.	GroenLinks	Raamsdonk
Burger Dirven, drs. K.A.J.M.	VVD	's-Hertogenbosch
Doelen, W.M. van der	CDA	Maren-Kessel
Frijters-Klijnen, mw. M.A.J.L.	PVV	Bergen op Zoom
Geeraedts, mw. mr. M.B.Ph.	VVD	Rosmalen
Griensven, E.J.C. van	PvdA	Berkel-Enschot
Gruijthuijsen, M.P.J.M. van	VVD	Tilburg
Hageman, ir. J.J.C.	D66	Veldhoven
Harmsen van der Beek, M. ten	VVD	Roosendaal
Hattem, A.W.J.A. van	PVV	Steensel
Heijmans, N.G.L.	SP	's-Hertogenbosch
Iersel, mw. F.C.C.M. van	SP	Tilburg
Kammen, mw.drs. P. van der	PVV	Tilburg
Kap, M.J.	Onafhankelijke Statenfractie Noord-Brabant	Tilburg
Kardol, mw. J.C.	PVV	Uden
Kerkhoff, J.	PVV	Valkenswaard
Kerkhof-Mos, mw. C.C.	CDA	Roosendaal
Keijzers-Verschelling J.C.R.	CDA	Son en Breugel
Klitsie, mw.drs. C.G.M.	D66	Tilburg
Knoet-Michels, mw. A.J.H.	PvdA	Vlierden
Koevoets, H.J.P.E.	VVD	Bergen op Zoom
Kouthoofd, T.P.D.	VVD	Eindhoven
Kuijken MSc, R.C.P.	CDA	Bergeijk
Kutlu, S.D66	Eindhoven	
Lopik, ing. A.T. van	VVD	Heesch
Mondriaan H.	50PLUS	Boxtel
Mulders, drs. ing. A.A.W.G.	CDA	Moergestel
Prins-Afman, mw. drs. M.W.	VVD	Sint Oedenrode
Roijackers, mw. H.I.	GroenLinks	's-Hertogenbosch
Roozen, mw. C.J.M.	SP	Roosendaal
Slegers, mw. drs. V.T.C.	SP	Tilburg

Smeets, drs. M.E.J.	D66	Oosterhout
Smeulders, S.J.A.H.	PvdA	Helmond
Spierings, mw. M.J.G.	D66	Sint Michielsgestel
Staak, W.R.van der	SP	Boskant
Tsoutsanis-van der Koogh, mw. mr. M.E.	VVD	Breda
Verhees, H.W.	VVD	Someren
Vissers, M.P.	SP	Oosterhout NB
Voeten, M.M.A.J.	VVD	Made
Vught, A.C.J.M. van	CDA	Rijkevoort
Vugt, drs. R.J. van	CDA	Woudrichem
Wagemakers, R.J.J.M.	PvdA	Tilburg
Wel, ir. M.C. van der	PvdD	Rijsbergen
Weyer M.T.H. van den	PvdA	Breda
Wijers, A.J.H.	VVD	Oosterhout NB
Wijnands, mw. A.M.	PvdA	Helmond

Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant

vrijdag 25 maart 2015

Agenda

- I. Opening van de vergadering/vaststellen agenda**
- II. Herdenking van Statenlid Ronald Dol, in aanwezigheid van zijn familie**
- III. Onderzoek geloofsbrieven en toelating nieuw te benoemen leden van Provinciale Staten**
- IV. Afscheid Statenleden die niet terugkeren in de nieuwe bestuursperiode**
- V. Sluiting**

Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant

op vrijdag 25 maart 2015

Voorzitter: Prof. dr. W.B.H.J. van de Donk, commissaris van de Koning/voorzitter PS

Loco-griffier: mw. Mr. K.A.E. ten Cate

Volgens de presentielijst zijn 54 leden aanwezig, te weten:

Van Gruijthuijsen, mw. Geeraedts, Van Griensven, Wagemakers, Koevoets, Van der Doelen, Van Lopik, Ten Harmsen van der Beek, Bouwman, Hageman, Kutlu, mw. Kerkhof-Mos, mw. Arts, mw. Prins-Afman, mw. Kardol, mw. Roozen, mw. Frijters-Klijnen, mw. Spierings, Altundal, Heijmans, mw. Knoet-Michels, Brenninkmeijer, mw. Van der Kammen, Mondriaan, Kuijken, S. Smeulders, Van Hattem, Kouthoofd, Burger Dirven, Verhees, Voeten, Van den Berg, Van der Wel, Van Vught, mw. Slegers, mw. Brunklaus, Van Agtmaal, Wijers, mw. Tsoutsanis-van der Koogh, Vissers, Kap mw. Wijnands, Weyer, Bouman, mw. Roijackers, mw. van Iersel, Mulders, Smeets, mw. Aarts-van de Loo, Kerkhoff, mw. Aarts-Engbers, Van der Staak, mw. Klitsie en Van Vugt.

Opening van de vergadering/vaststellen agenda

De voorzitter opent om 15.00 uur de vergadering

De **voorzitter**: Ik open deze bijzondere vergadering. Zoals u weet, nemen wij vandaag afscheid van velen van u. De vergadering begint met het herdenken van het overleden lid Ronald Dol in deze plenaire. Van harte welkom aan de familie van Ronald. Na deze herdenking zullen wij kort schorsen zodat u de gelegenheid hebt om de hier aanwezige familie te condoleren op het Statenveld.

Ons heeft overigens ook het bericht bereikt dat op 18 december jongstleden op 96-jarige leeftijd is overleden mevrouw Henriëtte Sengers-van Gijn. Zij was maar liefst 22 jaar lid van uw Staten: van 5 februari 1965 tot 28 april 1987. Zij werd geboren op 29 april 1918. Zij had een veelbewogen leven, zo werd zij in 1997 lid van de Nederlandse Vrouwenraad. Zij is benoemd tot ridder in de Orde van Oranje-Nassau voor veel maatschappelijke verdiensten.

Vanaf deze plaats wens ik, ook namens u, haar familie sterkte bij het verwerken van dit verlies. Als ik u nu vraag om te gaan en een minuut stilte te betrachten, kunnen wij in gedachten bij haar zijn.

Ik verzoek u allen te gaan staan.

(De vergadering neemt een minuut stilte in acht)

Ik verzoek de griffier ons mededeling te doen van de binnengekomen berichten van verhindering.

De **griffier**: Er is geen bericht van verhindering binnengekomen bij ons.

De **voorzitter**: Heeft iemand opmerkingen bij de agenda? Ik constateer dat dit niet het geval is.

Herdenking Statenlid Ronald Dol

De voorzitter: Zoals ik al heb aangekondigd, beginnen wij met het herdenken van ons lid Ronald Dol. Staat u mij toe daarvoor het spreekgestoelte te gebruiken.

Beste Marjo, Thomas, Daniel en via jullie ook Ineke en Amber, beste familie en vrienden, geachte fractieleden van de PVV, geachte leden van onze Staten. Op 2 maart werden wij allen getroffen door het trieste bericht dat Ronald Dol die wij hier zo lang in ons midden hebben gehad, was overleden in de leeftijd van 56 jaar. Vanaf het moment dat hij hier binnenkwam, heeft hij gevochten tegen die vreselijke ziekte die het uiteindelijk toch van hem gewonnen heeft. Hij heeft zich met toenemende kracht en met een zekere felheid verzet tegen zijn ziekte. Maar het was geen eerlijke strijd. Collega's hier in de zaal – Hubert, ik kijk speciaal naar jou – hebben zelfs nog geholpen om voor die strijd nieuwe middelen en mogelijkheden te zoeken, maar op een gegeven moment werd duidelijk dat het niet meer kon.

Ondanks het feit dat hem dat overkwam, was hij hier als het maar enigszins kon aanwezig, soms zelfs maar voor een enkel uurtje totdat zijn energie weglekte. Hij kwam en was erbij. Ik zeg tegen jullie, Marjo, Thomas en Daniel, dat dit veel respect heeft afgedwongen.

Ronald startte enthousiast in 2011, als fractievoorzitter van een in deze Staten nieuwe partij. Hij wist toen al dat hij ziek was, maar hij wilde zich inzetten, niet aan de zijlijn roepen, maar helpen het beleid te veranderen. Daarop was het programma van zijn partij in deze Staten gericht. Hij wilde daarvoor vechten in vrijheid en verantwoordelijkheid langs de democratische routes die wij daarvoor in Nederland hebben.

Ronald was bevlogen en enthousiast. Ik heb het ook mogen zeggen op de mooie plechtigheid die was georganiseerd bij zijn heengaan, hij was ook een bowler. Het was mooi om een heel andere Ronald te zien als je daar met hem over sprak: even gepassioneerd met evenveel vechtlust, maar af en toe met net iets meer pret in zijn ogen als hij daarover sprak. Het was een ondernemer en kende daarbij moeilijke en makkelijke tijden, maar ook daar was vechtlust.

Marjo, Thomas en Daniel, ik heb net tegen jullie gezegd, volgens mij zijn jullie een sterk team. Hoe jullie nu samen verdergaan, dwingt respect af. Het kan niet anders,

Dat Ronald de eerste verjaardag van Amber nog meemaakte, was natuurlijk heel bijzonder. Misschien was dat een van de dingen op zijn agenda die hij zeker wilde meemaken. Wij herdenken Ronald met veel respect.

Op de dag dat ieder lid dat vandaag uit deze Staten vertrekt de roemer krijgt uitgereikt, wil ik deze postuum aan jullie geven als een herinnering aan de tijd dat Ronald bij ons was. Mag ik jullie vragen naar voren te komen zodat ik met groot respect de roemer aan jullie kan uitreiken?

(De voorzitter overhandigt de roemer aan de familie van de heer Ronald Dol)

Het is misschien niet zo gepast, maar een applaus ten geleide van Ronald zou misschien helemaal niet zo verkeerd zijn.

(applaus)

De **voorzitter**: De fractievoorzitter van de PVV zal nu spreken.

De heer **Van Hattem** (PVV): Beste collega's, beste familie Dol. Vandaag herdenken wij Ronald Dol, onze geweldige eerste lijsttrekker, fractievoorzitter en bovenal fantastische collega en vriend; op 2 maart jongstleden op 55 jarige leeftijd veel te jong overleden, een enorm gemis!

Ruim vier jaar geleden stond Ronald aan de basis van de PVV Noord-Brabant. Bij alle voorbereidingen voor de verkiezingen, zoals het opstellen van het verkiezingsprogramma, viel Ronald in de groep al op door zijn enthousiasme, krachtige heldere stem en scherpe ideeën. Het lijsttrekkerschap was hem echt op het lijf geschreven, niet voor niets memoreerde Geert Wilders hem als: onze "Brabantse PVV pionier".

Vlak nadat Ronald eind 2010 was gepresenteerd als lijsttrekker, werd de ziekte van Kahler geconstateerd. Dat Ronald desondanks besloot om door te gaan als lijsttrekker, is kenmerkend voor zijn wilskracht, hoe moeilijk het soms ook was. Een bijzonder moment in de verkiezingscampagne van 2011 was het bezoek van Geert Wilders aan Den Bosch, waar Ronald hem als lijsttrekker mocht ontvangen. Tussen alle drukte van de media en de grote belangstelling door gingen we de Sint Janskathedraal binnen om een kaarsje op te steken bij het Onze Lieve Vrouwebeeld. Een zeer bijzonder en sereen moment, waarbij iedereen zal begrijpen dat dit kaarsje met een bijzondere intentie werd aangestoken. In de jaren daarna zijn er in menig Brabants kapelletje nog heel wat kaarsjes voor Ronald aangestoken, altijd hopen op beterschap voor hem. Die hoop heeft Ronald de afgelopen vier jaar op de been gehouden. Iedere strohalp greep hij aan in de hoop op enig herstel. Een optimist pur sang. Als iemand hem vroeg hoe het ging, was zijn antwoord vaak: "Ik ben er, dus is het goed". En als Ronald er was, dan was het inderdaad goed: in fractievergaderingen, commissievergaderingen en Statenvergaderingen was zijn inbreng altijd van grote toegevoegde waarde en bijzonder scherp. Door goed te luisteren en helder te analyseren gaf hij vaak een goede voorzet voor leden van onze fractie, bijvoorbeeld door input te leveren voor interrupties. Maar Ronald was ook een politicus die zich niet beperkte tot de muren van dit provinciehuis. Zo zijn we samen regelmatig in de auto gestapt om burgers in Brabant op te zoeken, om ter plaatse kennis te nemen van hun probleem. Afgelopen jaar nog waren Ronald en ik op een bewonersbijeenkomst over de bouw van een moskee in Veghel, waar Ronald nog de nodige kritische vragen stelde. Hierbij putte hij niet alleen uit zijn politieke visie, maar ook uit zijn grote ervaring als ondernemer. Juist zijn frisse blik als vooruitstrevende ondernemer op de politiek was van enorme meerwaarde.

Een voortdurende wil om door te blijven gaan. Als Ronald enigszins kon, was hij aanwezig bij vergaderingen. Typerend was een mailtje wat Ronald me stuurde bij de Statenvergadering van 3 oktober 2014, hij was onderweg naar Den Bosch, maar moest omkeren. Ik citeer: "Mijn geest wil wel, maar mijn lijf niet." Als hij er niet bij kon zijn, volgde hij zo veel mogelijk de vergaderingen via internet. Ronald koppelde dit ook terug aan de fractie, waarbij hij vaak liet weten blij te zijn als het een goede vergadering was en hij een "echt PVV geluid" had gehoord. In de fractie was Ronald als fractievoorzitter een echte coach, zoals hij dat ook in de bowlingsport was. Het team beter maken en het beste eruit naar boven halen. Opbouwende kritiek en goede ideeën om de PVV nog beter op de kaart te zetten, Ronald was er tot het laatste toe mee bezig.

Nadat Ronald zich tijdelijk had laten vervangen als Statenlid, wilde hij begin 2013 de draad weer oppakken als fractievoorzitter. Het bleek helaas toch te zwaar te zijn, waarna het fractievoorzitterschap aan mij werd overgedragen. Ik vond het een grote eer en ik was enorm dankbaar dat Ronald en de fractie dit aan mij toevertrouwden, maar vele malen liever had ik gezien dat Ronald gewoon door had kunnen gaan. Het getuigde van een enorm doorzettingsvermogen dat hij toch door bleef gaan als Statenlid en als lid van de commissie Economische Zaken en Bestuur.

De verfrissende stijl, de ondernemersgeest van Ronald, liet hij in deze Statenzaal vaak merken. Zijn spreektekst bij de Voorjaarsnota 2012 sloot Ronald op een voor hem typerende wijze af: "Maar nu komt het, politieke partijen moeten bereid zijn om het pluche op te geven, accepteren dat zij er zijn voor de burgers en dat doen wat goed is voor de burger en niet voor zichzelf. Laten wij gezamenlijk over onze eigen schaduw heen stappen, out of the box denken en laten zien dat Brabant een voorbeeld is voor de BV Nederland."

In een van onze laatste gesprekken gaf Ronald mij als lijsttrekker nog een bijzondere opdracht mee, doelend op het aantal te behalen zetels: "Versla mij!". Helaas heb ik die opdracht deze verkiezingen niet waar kunnen maken, maar de uitdaging blijft staan. Bij een verkiezing kun je een zetel verliezen, maar na vier jaar krijg je een nieuwe kans. Het verlies van Ronald is helaas definitief en onvervangbaar, maar Ronald blijft voor altijd in ons hart en in onze herinnering. Hij heeft voor ons de basis gelegd waar wij

dankbaar op voortbouwen. Daarbij zijn de ruim 1200 voorkeurstemmen voor Ronald als erelijstduwer ook een tastbaar resultaat.

Juist nu we aan een nieuwe bestuursperiode beginnen, komen alle herinneringen van vier jaar geleden weer naar boven. Dagelijks komt de vraag naar voren hoe het vier jaar geleden ook alweer ging en hoe Ronald het toen deed. In deze laatste bijeenkomst van Provinciale Staten van deze periode blikken we allemaal terug op de afgelopen vier jaar. Vier bijzondere jaren, waarbij we dankbaar mogen zijn dat Ronald zich zo fantastisch heeft ingezet. Op 2 maart, op de dag af exact vier jaar na de verkiezingen van 2 maart 2011, is Ronald overleden. Een datum die daarmee een bijzondere betekenis heeft gekregen. Ronald, we zullen je ontzettend missen. Ontzettend veel dank voor alles wat je voor onze fractie, voor de PVV en voor Brabant betekend hebt. Rust zacht.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van Hattem voor zijn rede. Ik schors dan nu de vergadering om u in de gelegenheid te stellen op het Statenveld de familie te condoleren.

De vergadering wordt geschorst van 15.15 uur tot 15.25 uur.

Onderzoek geloofsbrieven en toelating nieuw te benoemen leden van Provinciale Staten

De **voorzitter**: Voorafgaande aan de vergadering zijn de geloofsbrieven onderzocht van de nieuw te benoemen leden van Provinciale Staten. Dit is gebeurd door een commissie bestaande uit de leden: mevrouw Frijters, de heer Van Vught en de heer Van Griensven.

Ik verzoek de voorzitter van de commissie, mevrouw Frijters, verslag uit te brengen van het onderzoek.

Mevrouw **Frijters-Klijnen** (PVV): Voorzitter. In de laatste Statenvergadering van een zittingsperiode is het gebruikelijk dat wij in de oude samenstelling ons nog over de toelating buigen van de 55 nieuw benoemde leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant. Zoals u weet, wordt de beslissing tot toelating van nieuwe leden genomen na onderzoek van de geloofsbrieven van de benoemd verklaarde leden.

"Om lid der Provinciale Staten te kunnen zijn wordt vereist, dat men Nederlander of door de wet als Nederlands onderdaan erkend en ingezetene der provincie zij, de ouderdom van vijf en twintig jaren vervuld hebbe, niet van de verkiesbaarheid ontzet zij, noch van de uitoefening van het kiesrecht zij uitgesloten krachtens de daaromtrent ingevolge artikel 90, derde lid, getroffen regeling, met uitzondering van gerechtelijke vrijheidsberoving en veroordeling tot een vrijheidsstraf anders dan wegens bedelarij of landloperij of wegens een feit, waaruit openbare dronkenschap blijkt."

Voorzitter. De benoemd verklaarde leden hoeven niet te vrezen, ik citeer hier een artikel dat nog tot 1983 in de wet was opgenomen. Niet alleen Brabant staat vooruitgang voor, ook de wet is hieraan onderhevig. Heden ten dage wordt alleen gekeken naar betrekkingen onverenigbaar met het lidmaatschap van Provinciale Staten, zoals opgenomen in de Provinciewet. Verder is gecontroleerd of men, volgens artikel 10 van de Provinciewet, Nederlander en ingezetene van de provincie is, de leeftijd van achttien jaar heeft bereikt en niet is uitgesloten van het kiesrecht.

Onder dankzegging aan mijn medecommissieleden Noud van Vught en Driek van Griensven en de secretaris Eugène de Groot, geef ik u nu het oordeel van de commissie Onderzoek Geloofsbrieven Statenleden Provinciale Staten 2015-2019:

De commissie heeft de 55 geloofsbrieven onderzocht. Alle benoemde leden hebben de benoeming tijdig aanvaard. Alle benoemde leden voldoen aan de voorwaarden van het lidmaatschap van Provinciale Staten en vervullen volgens hun eigen opgave geen met het lidmaatschap van Provinciale Staten onverenigbare openbare betrekkingen. Ten aanzien van de twee gedeputeerden die nu tot Statenlid zijn

benoemd, wordt voor de goede orde opgemerkt dat zij op grond van artikel 35c, tweede lid van de Provinciewet, het Statenlidmaatschap met de functie van gedeputeerde mogen combineren totdat in de benoeming van een nieuw college is voorzien. De commissie geeft de Staten dan ook in overweging tot toelating van de 55 leden te besluiten.

Voorzitter, ik geef u graag het woord terug.

De **voorzitter**: Ik dank de commissie voor het verrichte werk en vraag de Statenleden of iemand het woord wil voeren over de bevindingen van de commissie. Dat is niet het geval. Dan is derhalve tot toelating van de leden besloten. Zij zullen morgen worden beëdigd.

Ik dank nogmaals de commissie voor het grondige werk en de voorzitter van de commissie voor het zetten van een nieuwe trend.

Afscheid Statenleden die niet terugkeren in de nieuwe bestuursperiode

De **voorzitter**: Wij komen nu bij het grootste agendapunt van de vergadering: het afscheid van een groot aantal leden. Ik zal mij daartoe naar het spreekgestoelte begeven.

Geachte leden van de Staten. Staat u mij toe eerst een paar algemene opmerkingen te maken. Ik zal daarbij kort zijn, want de verkiezingsuitslag en de besluiten over de kandidatenlijsten hebben geleid tot een afscheid van een groot aantal uwer, maar liefst 32 leden verlaten vandaag de Staten van Brabant. Dat gebeurt in verschillende groepen.

Misschien is het goed om eerst kort iets te zeggen over wat wij met elkaar in deze zaal hebben beleefd. Ik heb er geen enkel bezwaar tegen, mevrouw Aarts, als u uw kindje op schoot neemt als het daardoor stil wordt. Moeder en ik samen op een zetel, waarom ook niet?!

Het is een bijzondere Statenperiode geweest. Er is in deze periode enorm veel gebeurd, zowel inhoudelijk als wanneer het over de manier van werken gaat. De vicevoorzitter zal straks nog het woord tot u richten en ik doe dat vanavond nog even.

Soms wordt gezegd dat het persoonlijke politiek is, maar hier was politiek ook heel persoonlijk. Het vervult mij wel met enige weemoed als ik zie hoeveel mensen er vertrekken met wie ik persoonlijk zo voortreffelijk heb samengewerkt en dat geldt ook voor het college en uzelf onderling. Er verdwijnt een zekere generatie naar de achtergrond. Ik ben er overigens absoluut zeker van zij allen als lid van de Vereniging van oud-leden van onze Staten betrokken zullen blijven bij het bestuur van Brabant. Wij hebben veel besluiten genomen. Wij komen er later op de dag nog op terug. Wij hebben geïnvesteerd in een veranderde manier van werken en wij hebben vooral veel voor Brabant willen doen, iedereen vanuit zijn eigen gezichtspunt en politieke opvatting.

Wij hebben verordeningen tot stand gebracht – wetten van de provincie zoals je zegt – wij hebben veel besluiten genomen die pas hun impact op de lange termijn zullen hebben, maar het is elke keer gebeurd vanuit het algemene belang in het dienen van onze provincie. U verdient allemaal lof voor uw enorme inzet. Ik heb het al eens vaker gezegd en het kwam ook mooi door in de oude tekst die – mag ik het toch even zeggen – senator Frijters zojuist aanhaalde, namelijk dat er gelet moet worden op de kwaliteit van het politieke personeel. De wettekst is nu heel erg gemoderniseerd, maar misschien is er toch iets verloren gegaan van die oude zin dat je zomaar een ambt vervult, dat je als lid van de Staten integer het algemeen belang te dienen hebt. Ja, je bent namens een partij in de Staten gekozen, maar op het moment dat je hier gekozen bent, ben je lid van een bestuursorgaan dat geacht wordt het algemeen belang van Brabant te dienen. Dan kunnen wij niet scherp genoeg zijn. Het mag dan zo zijn dat openbare dronkenschap en landloperij daarvan geen deel meer uitmaken, het hebben van onverenigbare functies is natuurlijk een manier om uit te drukken dat je hier in de zaal integer moet handelen. Het is goed, mevrouw de voorzitter

van de commissie tot onderzoek van de geloofsbrieven, dat u dat nog eens zo gezegd heeft. Integer handelen in het belang van Brabant.

Ik wil er ook dit bij zeggen: in het maatschappelijke debat wordt anderzijds soms een beetje te veel gezegd dat die politici en die volksvertegenwoordigers – u kent al die verhalen – dit en dat... Ook dat is niet geheel terecht. De uren die formeel in de boeken staan, zijn in geen verhouding tot de werkelijke inzet die u allen hier in deze zaal de afgelopen periode hebt getoond. Dat mag ik als uw voorzitter ook wel eens tegen de Brabanders zeggen. Het feit dat ik een beetje teleurgesteld was in de opkomst bij de verkiezingen heeft ook daarmee te maken. Misschien moeten wij het vooral onszelf aantrekken en nadenken over hoe wij dat kunnen gaan doen, maar daarbij past in iedere geval een beetje meer trots op het werk dat u als volksvertegenwoordigers voor de Brabanders en namens die Brabanders hebt gedaan. Het politieke is dus ook persoonlijk. Het is persoonlijke inzet, het is persoonlijk commitment en velen van u hebben dat op indrukwekkende wijze getoond.

Ik zei straks al dat wij nu afscheid gaan nemen van een groot aantal uwer. Wij doen dat in een aantal cohorten. Sommigen weten dat misschien nog van de vorige keer. Ik ga u allen persoonlijk toespreken, maar daarmee kan ik u nooit allemaal rechtdoen. Ik heb dus voor allen van u een persoonlijk woord. Daarna zal ik naar voren roepen om de roemer en, het kan geen verrassing meer zijn, de bijbehorende bos bloemen in ontvangst te nemen. Daarna ga ik door met de volgende groep. Ik begin met degenen die tijdens de afgelopen bestuursperiode 2011-2015 zijn ingestroomd. Daarna zal ik de Statenleden toespreken die de volle bestuursperiode 2011-2015 hebben gediend; daarna de Statenleden die zijn ingestroomd tijdens de vorige bestuursperiode: 2007-2011. Dat zijn twee leden. Daarna de Statenleden met maar liefst twee volle bestuursperiode: dat zijn drie leden. Daarna spreek ik het Statenlid toe dat ik ingestroomd in de periode 2003-2007. U gaat al raden wie dat is. Dan spreek ik de Statenleden toe met drie volle bestuursperiodes, dus van 2003-2007, van 2007-2011 en van 2011-2015. Het zijn er dus heel veel. Politiek is persoonlijk, misschien wat weemoedig, maar het is in die geest dat ik allen persoonlijk wil toespreken.

Ik begin met Judith Keijzers-Verschelling.

Judith, ik weet niet of het uniek is dat je twee keer in eenzelfde bestuursperiode afscheid neemt. Ik heb het niet helemaal na kunnen gaan, maar als het wel zo is, is het misschien niet uniek maar wel bijzonder. Het vorige afscheid in deze zaal was in mei 2014 toen je wethouder van Waalwijk mocht worden. Ik sprak toen over de uittocht der wethouders, want je was niet de enige. Blijkbaar zijn een carrière en het werk in de Staten van Brabant ook van belang om later een bestuurlijke functie in het lokale bestuur te vervullen. Als ik Waalwijk noem, denken wij nu natuurlijk terug aan die nacht eerder deze week, maar daar gaan wij nu geen flauwe opmerkingen over maken. De volgende keer bellen wij jou uit bed!

Je kwam terug in deze Staten omdat Jan Brenninkmeijer burgemeester van Waalre werd. Nu nemen wij opnieuw afscheid van je. Je hebt graag die tijd hier vervuld. Dank je wel voor je enorme inzet. Ik heb bij een vorig afscheid al jouw fenomenale vermogen tot multitasken genoemd. Ik denk dat wij dat ook in het lokale bestuur erg goed kunnen gebruiken bij de decentralisatie van steeds meer taken. Fijn dat je nog bij ons was. Veel succes in je verdere carrière. Mag ik je vragen naar voren te komen om de roemer en de bloemen in ontvangst te nemen?

(De voorzitter overhandigt mevrouw Keijzers de roemer en bloemen)
(applaus)

En ik had nog zo gezegd dat ik geen aandacht wilde. Ja, maar dat gaat zomaar niet, Judith. Er zijn routines en rituelen en daar hechten wij zeer aan.

Iemand die ook nog maar kort lid van onze Staten was, is Tine van de Weyer. Het is kort, maar om Reve te citeren: "Het is niet onopgemerkt gebleven."

Van jou herinneren wij de bijzondere opmerking: "Het ergste wat iemand kan overkomen in zijn leven, is dat hij niet verschillig is", dat je dus onverschillig blijft en niet je creatieve denk- en daadkracht gebruikt om ook aan Brabant te werken. Je gebruikte de woorden "mooier, socialer en leefbaarder Brabant".

Het verbaast mij helemaal niets dat je je talenten als beeldend kunstenaar en docent ook in de politieke arena wilde inzetten. Dat, Tine, was jou zeer persoonlijke stempel op veel van wat je hier voor en achter de schermen hebt gedaan. In het Statenweekend van januari was jij een van de leden die met enige aandring en pertinentie pleitten om meer op locatie en buiten dit huis te gaan vergaderen om de verbinding te maken met de Brabantse burgers en maatschappelijke organisaties. Als ik goed geïnformeerd ben en dat is doorgaans het geval als je de statistieken van het stembureau leest, heb je dat ook nog weten te honoreren met een groot aantal voorkeurstemmen. Jouw partij heeft niet het aantal zetels kunnen halen dat een garantie op terugkeer zou zijn, maar wij gaan jou niet vergeten. Je blijft in de buurt van Brabant. Ook jou wil ik als dank voor jouw inzet de afgelopen periode graag de roemer en de bloemen overhandigen. Tine, wil je naar voren komen.

(de voorzitter overhandigt mevrouw Van de Weyer de roemer en bloemen)
(applaus)

De volgende in de categorie ingestroomd tijdens de bestuursperiode 2011-2015 is Guus Mulders. Guus is er niet en ik had zo'n mooi verhaal. Ik hoop dat ik nog een kans krijg, Guus, om dat ooit tegen je te zeggen. Wij zullen ervoor zorgen dat de roemer en de bloemen bij jou komen. Hij was niet afgemeld, mevrouw de griffier, wie weet is er iets gebeurd onderweg: een ongelukje, autopech, we gaan even kijken. De volgende die in de bestuursperiode 2011-2015 is ingestroomd, is Annegien Wijnands. Annegien, jij hebt ook een zekere ervaring in het afscheid nemen van deze Staten. Dat komt natuurlijk vaker voor als wij de mensen noemen die in deze periode zijn ingestroomd. Jij bent al eerder – in mei 2013 – vertrokken om wethouder van Nuenen te worden. Toen heb ik al uitvoerig mogen stilstaan bij je wapenfeiten. Je hebt het grote vermogen ontwikkeld om je mening niet onder stoelen of banken te steken, sterker nog om een stevige positie in het debat neer te leggen en er tegelijkertijd voor te zorgen dat de verbinding met alle anderen in tact blijft. Jij bent niet iemand, zoals weleens voorkomt, die een gesprek duidt als het naar jezelf luisteren in het bijzijn van anderen. Je kunt echt goed luisteren en je bent filosofischer aangelegd dan menigeen hier in deze zaal heeft gemerkt. Jij hebt inzet gepleegd en deskundigheid getoond. Ook jou pas wederom grote dank voor je inzet deze periode. Ook jou vraag ik naar voren te komen om de roemer en bloemen in ontvangst te nemen.

(de voorzitter overhandigt mevrouw Wijnands de roemer en bloemen)
(applaus)

Wim, Wim van der Doelen is ook ingestroomd tijdens deze bestuursperiode maar het zou zomaar kunnen zijn dat sommige denken: maakt de voorzitter daar geen fout, want Wim is toch al zo lang bij ons? Dat klopt. Als ik een eretitel zou moeten verzinnen, Wim, is het toch zoiets als de Heintje Davids van de Brabantse Staten.

Wij herinneren jou als iemand met een buitengewoon lange staat van dienst. Namens het Christen-Democratisch Appèl heb je veel gegeven de afgelopen decennia op verschillende plekken in de samenleving en gedurende lange tijd ook in deze Staten. Jij was een soort vaste vervanger. Tijdens de zwangerschapsverloven van Daniëlle Aarts en Judith Keijzers was jij er weer. Het is een vruchtbare periode geweest, zal ik maar zeggen. Volgend jaar komt de 2,5 miljoenste Brabander, wij wachten op het moment

waarop dat gaat gebeuren en wij denken dan aan jou. Dan is Wim er om bij te staan! Maar alle gekheid op een stokje, je blijft ons vooral bij als iemand die vanuit een grote maatschappelijke betrokkenheid en met een diepgaande kennis van vooral de ervaringswereld in de agrarische sector systematische en constructieve bijdragen heeft geleverd aan het debat. Niet alleen hier in de zaal, zo heb ik begrepen, maar ook op de achtergrond bij het coachen van nieuwe leden van de fractie. Ook bij collega's in andere fracties stond je bekend als iemand die weet hoe het zit.

In de Themacommissie Transitie Stad en Platteland heb je veel werk verricht. Daar kwam je kennis buitengewoon goed van pas. In het lastige dossier van de intensieve veehouderij zoals ik het nu kortheidshalve aanduid, heb jij elke keer gepassioneerd maar ook verbindend positie gekozen.

Daarnaast heb je je zeer verdienstelijk gemaakt in de commissie Integriteit van onze Staten. Ik heb het belang van integriteit daarstraks niet voor niets genoemd. Jij hebt daar steeds beklemtoond dat het weliswaar om regels gaat, misschien zelfs om goede regels, maar dat wij het daarmee niet redden. Uiteindelijk gaat het erom dat men een eigen verantwoordelijkheid heeft en aanvoelt wat wel of niet kan. Het goede gesprek daarover is nooit af en moet voortdurend gevoerd worden.

Wim, voor dat en voor al het andere zeg ik jou namens de Staten en namens het bestuur van Brabant dank. Ik wil ook jou vragen naar voren te komen om de roemer en de bloemen in ontvangst te nemen.

(de voorzitter overhandigt de heer Van der Doelen de roemer en bloemen)
(applaus)

Dan kom ik nu bij Marcel Voeten. Marcel, ook jij hebt een zekere ervaring met het afscheid nemen van deze Staten. Je bent deze bestuursperiode opnieuw ingestroomd. Je hebt een lange staat van dienst in deze Staten. Je hebt je met veel portefeuilles beziggehouden: van de jeugdzorg tot aan ingewikkelde vraagstukken rondom ruimtelijke ordening en de verhouding stad/platteland, om er maar een paar te noemen. Die inzet was voortdurend geworteld in jouw maatschappelijke betrokkenheid die er al was voordat je in de politiek actief werd. Dat vind ik zo mooi als ik jouw biografie lees. Iemand die al jaren lang in de maatschappij op vele fronten actief is, voelt zich op een gegeven moment geroepen om ook de politieke arena te betreden. Ik denk dat dit voor jou een heel belangrijke stap geweest is. Je hebt veel ervaring. Ik noem even het werk dat je in Made en Geertruidenberg gedaan hebt als bestuurlijk vrijwilliger, je bent ook belangrijk geweest in allerlei stichtingen die het ondernemerschap op een zeer creatieve manier verbond met de samenleving. Je hebt uiteindelijk met al die ervaring hier jouw bijdrage kunnen leveren. Ik heb de ondernemers gesproken die jou daarvoor nog steeds dankbaar zijn. Jij kende die ondernemerswereld goed en wist deze effectief te verbinden met de soms wat rare en ingewikkelde politieke arena. Je hebt dat op een voortreffelijke manier gedaan. Dat komt niet in de laatste plaats door jouw persoonlijke charme. Ik heb dat zelf kunnen waarnemen. Als jij iets vraagt of iets ter tafel brengt, gebeurt dat altijd met de van jou bekende glimlach. Dank voor je inzet. Ook jou wil ik graag de roemer en bloemen geven.

(de voorzitter overhandigt de heer Voeten de roemer en bloemen)
(applaus)

Iemand die ook instroomde in de periode 2011-2015 was Bram Bouman. Bram, we hebben het er eens over gehad, een van de belangrijkste redenen voor jou om de politiek in te gaan, was dat je zag dat burgers zich onvoldoende bewust waren van de mogelijkheden om ook als burger in het bestuur mee te doen. Wij hebben wel eens met elkaar besproken dat het Nederlandse bestuur zich kenmerkt door een juridische cultuur waarin wij die burgers misschien af en toe te veel zien als iemand die "nee" mag zeggen aan het einde van een project. Jouw motivatie was burgers betrekken aan de voorkant van projecten. Dat

noemen wij tegenwoordig en vooral in Eindhoven en omgeving met een duur woord "cocreatie". Het komt eigenlijk op hetzelfde neer als wat ik straks bij Marcel Voeten zei: betrokkenheid op tal van wijzen bij de samenleving kan op zo veel manieren in ons land. Het is jammer dat wij die ene manier van het nee zeggen en het juridische protesteren zo heilig hebben gemaakt. Het is ook vaak niet productief, zei je. Jouw enorme praktische blik op hoe de politiek en het bestuur functioneren heeft misschien iets te maken met je achtergrond. Je was stuurman op de grote vaart. Daar is die ervaring misschien niet zozeer ontsproten, maar waarschijnlijk in de tijd dat je in het prachtige Amsterdam lid was het Amsterdamse politiekorps. Als je jou hoort praten over jouw ervaringen in die tijd, hoor je dat je daar niet alleen levenservaring hebt opgedaan maar ook hebt geleerd om met mensen om te gaan, hun emoties en hun betekenis te begrijpen en hen op waarde te schatten. Dat is van grote betekenis geweest, ook voor je politieke werk. Jij leest situaties als geen ander, je weet snel hoofd- en bijzaken te onderscheiden en geeft dan in mooi Amsterdams ongezoeten je mening. Ik zeg weleens Brabander kun je worden. Wij zijn geen gesloten entiteit, wij ontvangen graag mensen die hier willen werken, wonen en meedoen. Bram, zo iemand was jij. Jij hebt dat hier gedaan in onze Staten in de commissie Economische Zaken en Bestuur met dat lastige dossier Moerdijk. Je hebt daar ook geoefend hoe je burgers kunt betrekken bij lastige en ingewikkelde besluiten en hen niet alleen in de juridische neezegpositie te plaatsen. Dat heeft indruk gemaakt. Ook jouw grote visie op de sociaaleconomische ontwikkelingen in West-Brabant zijn ons opgevallen. Kortom, jij was een Statenlid waar wij trots op zijn. Jij hebt hard gewerkt, je hebt je passie en je persoonlijke ambitie meegebracht en Brabant gediend. Daarvoor wil ik je bedanken namens het bestuur en ook jou de roemer en de bloemen overhandigen. Mag ik je vragen naar voren te komen?

(de voorzitter overhandigt de heer Bouman de roemer en bloemen)
(applaus)

Dan kom ik nu bij Driek van Griensven. Driek, ook jij bent in de periode 2011-2015 ingestroomd in deze Staten. De Staten was een van de weinige onderdelen van het openbaar bestuur waar je nog geen ervaring had opgegaan, want ervaren dat ben je, zowel binnen de Partij van de Arbeid heb je allerlei posities bekleed maar je was ook fractievoorzitter in Tilburg waar je na het overlijden van Johan Stekelenburg heel lang vicevoorzitter van de raad bent geweest. Dat heb je met verve, met gezag en met humor en plezier gedaan. Je hebt ook een wethouderschap gehad in Roosendaal. Het jou onbekende terrein van cultuur, zo is mij verteld, was misschien niet het eerste dat je als wethouder wilde dienen, maar je hebt er veel geleerd. Ik hoor van de collega's dat je een buitengewoon plezierig lid van het college van Roosendaal was. Je had liefde voor die stand ontwikkeld, je zag wat daar moest gebeuren en je hebt als wethouder je verantwoordelijkheid genomen.

Ik trof in jouw dossier een merkwaardige combinatie van nevenfuncties aan. Je was enerzijds lid van de raad van commissarissen Rabobank Hart van Brabant maar anderzijds ook lid van de raad van toezicht van de Stichting Blut. Je moet mij nog eens uitleggen wat die met elkaar te maken hadden. Ik kan de verbanden wel leggen. Misschien is het bestuurslidmaatschap van de raad van toezicht van de Stichting Zuidzorg een betekenisvollere aanduiding, want zorg staat bij jou hoog in het vaandel.

Op verschillende momenten heb je aangegeven dat je geïnspireerd was door de toenmalige leider van de sociaaldemocratie Joop den Uyl en dat je daarvan een tik hebt meegekregen die jouw visie op het leven en op de samenleving sterk heeft bepaald. Mij is, als ik dat mag zeggen, opgevallen dat jouw weldadig pragmatische en praktische blik op problemen misschien niet van de doctorandus uit Buitenveldert afkomstig waren, maar van de betrokken dierhouder uit Berkel-Enschot. Jij weet misschien niet eens dat ik ooit een stuk van jouw biologische koe heb klaargemaakt, maar dat terzijde!

Je bent iemand die dichtbij de mensen staat en dichtbij het praktische leven en van daaruit altijd een korte maar stevige bijdrage leverde in deze Staten. Dat mag een voorbeeld zijn voor velen onder u.

Zelfs het ingewikkelde dossier van het Logistiek Park Moerdijk, een dossier waarvan wij dankzij jou hebben vastgesteld dat dit ruim 3600 pagina's telde, wist jij op de essenties samen te vaten en er een politieke mening over te formuleren. De Rekeningcommissie wil ik ook niet vergeten. Je was een trouw lid dat de afgelopen periode echt heeft meegedaan om de financiële begrotingstechniek op de kaart te zetten. Ik heb bij een vorig afscheid ook al eens gezegd dat de begroting en een goede financiële planning niet het meeste sexy deel van de Staten vormen, maar wij weten allemaal hoe belangrijk het is om dat deel van de volksvertegenwoordigende en controlerende taak van de Staten in de gaten te houden. Jij hebt daaraan een stevige bijdrage geleverd. Dankjewel daarvoor en ook jou wil ik vragen de roemer en de bloemen in ontvangst te nemen.

(De voorzitter overhandigt de heer Van Griensven de roemer en bloemen)

(applaus)

De volgende is Herman Mondriaan. Herman, ik wist eigenlijk niet dat het nog maar zo kort geleden was. In oktober 2012 toen Henk Krol naar het hogere – althans zo wordt dat soms wel genoemd – naar de Tweede Kamer geroepen werd, kwam jij hier zijn plaats in de fractie van 50PLUS innemen. Werkelijk vanaf moment één heb jij er alles aan gedaan om ons hier ervan te overtuigen dat politiek nieuw voor jou was. Maar wij hadden je wel door! Want dat was helemaal niet zo. Quasi nonchalant een bijdrage leveren, soms aarzelend in een tempo dat niet verbaast bij 50PLUS naar het spreekgestoelte strompelend doch met de nodige humor en wat kwinkslagen toch een buitengewoon serieuze ondertoon treffen. Herman, dat is toch de manier waarop wij jou herinneren. Wie maakt het in de Staten mee dat iemand met een iPad treingeluiden reproduceert en met allerlei andere merkwaardige geluidsproducties aandacht vraagt voor allerlei problemen die mensen in dit geval in Boxtel – Boxtel, Boxtel, Boxtel, Boxtel, Vught, Vught, Vught, we herinneren ons het allemaal – hadden?

De manier waarop je dat deed, maakte dus indruk: quasi nonchalant maar met een buitengewoon serieuze ondertoon en zeer betrokken.

Je was ook zeer betrokken bij de jongere generatie in onze provincie. Ik heb wel gemerkt dat je je vak moet bijhouden. Toen wij samen op bezoek waren bij NXP bleek jij opvattingen over de mogelijkheden tot inductiestroom te hebben die stamden uit de handboeken van de jaren vijftig. De wereld heeft niet stilgestaan en Brabant helemaal niet. Het was een mooi moment dat je ook daar oprecht verbaasd was om te zien hoe innovatief wij eigenlijk waren, zo zelfs dat de grondslagen van jouw zo zeker gewaande elektriciteitsleer wankelden. Dat was een moment van verbazing en verwondering, Herman, maar vooral ook van verbinding.

Je hebt indruk gemaakt in deze Staten, dat weet je. Je bent hier maar kort geweest, maar wij herinneren jou misschien wel in een soort mindset van op zijn minst een hele bestuursperiode. Dank daarvoor en ook jou wil graag de roemer en de bloemen geven.

(de Voorzitter overhandigt de heer Mondriaan de roemer en bloemen)

(applaus)

In de periode 2011-2015 waren er veel instromers, zo ook Ine Roozen. Ine, als men mij aankondigt dat ik een juffrouw Duits in de Staten krijg, ben ik toch altijd een beetje op mijn hoede. Duits is een prachtige taal, maar er is iets met dat vak. Nee, serieus, vanaf het allereerste moment was die warme contactzoekende manier van optreden van jou indrukwekkend. In dossiers die vaak ingewikkeld waren en politiek gevoelig waren, stond jij soeverein in deze Staten met een weldoordachte positie. Dat heeft volgens mij iets te maken met jouw academische achtergrond, sterker nog, je bent in deze bestuursperiode officieel als theologe afgestudeerd, een prestatie die wortelt in een lange tijd van jouw persoonlijke leven.

Jouw onderwerp was ook niet toevallig gekozen: vrijheid in gebondenheid. Een permanente en ingewikkelde worsteling tussen het horen bij een club en toch zelfstandig kunnen zijn. Dat is de spiritualiteit van het Begijnhof in Breda. Dat was de manier waarop de begijnen leefden. De titel van dat boek en de leefwijze van de begijnen passen ook bij jouw eigen spiritualiteit en bij de manier waarop jij in de politiek stond. Je was vrij maar ook gebonden; je was echt begaan met hoe het in Brabant ging en je leverde op tal van dossiers echt een grote bijdrage. Jij ging ook kijken op die plekken om te zien wat er speelde en wat er moest gebeuren. Je deed dat telkens in een heel constructieve modus. Je zocht contact en verbinding met alle andere partijen. Ook al stonden de opvattingen soms ver uit elkaar, jij gaf ruimte om die verbinding te maken. Ook in de commissie Integriteit heb je een belangrijke rol gespeeld. Het tekent je dat je dit zo belangrijk vond, dat je daarover wilde discussiëren en dat je het belang van die commissie inzag. Dat het op een gegeven moment niet meer goed voelde, tekent je ook. Er zijn grenzen, je hebt heldere principes, maar het is nooit ten koste gegaan van jouw vermogen om je voortdurend met anderen hier te verbinden.

Je was slechts één periode lid van onze Staten, maar ook jouw bijdragen hebben ons het gevoel gegeven dat je er langer was. Je hebt indruk gemaakt door je persoonlijkheid en door de buitengewoon vele en vriendschappelijke contacten die je in deze Staten onderhouden hebt. Ine, daarom ook voor jou de roemer en bloemen.

(de voorzitter overhandigt mevrouw Roozen de roemer en bloemen)
(applaus)

Een van de fractiegenoten van Ine die ook ingestroomd is in de periode 2011-2015, is Fráncy van Iersel. Fráncy, sommige Statenleden doen bijzondere dingen en daarmee vallen zij dan lang en blijvend bij ons op. Een van die dingen – en er zijn er natuurlijk wel meer te noemen – was jouw voorstel om toen Omroep Brabant de afgelopen kerstperiode met een actie kwam voor de voedselbanken, dat initiatief hier over te nemen. Voordat wij er goed over nagedacht hadden, had jij het eigenlijk al geregeld. Het is prachtig dat die actie zo ontzettend succesvol geweest is, dat wij Omroep Brabant en de mensen die afhankelijk waren van de voedselbanken echt hebben kunnen helpen. Er zijn behoorlijk wat zaken uit het provinciehuis weggereden. Het was jammer dat je er tijdens het kerstdiner en kort daarvoor niet bij kon zijn op het moment suprême toen wij het uitgereden hebben. Maar het is wel gebeurd en jij verdient de credits daarvoor.

Maar een andere gebeurtenis was ook heel bijzonder. Met een veel te grote jas die achteraf van je fractievoorzitter bleek te zijn, stond je achter het katheter en bleek je daaronder een actieachtig t-shirt te dragen. Ik heb toen niet de tijd gehad om uit te zoeken of het wel kon volgens het reglement van orde, zo snel ging het, maar er stond ineens een actievoerder met een t-shirt tegen het schaliegas. Dat was een moment waarop je duidelijk maakt waar je stond en wilde staan. Ook wat je daarbij zei, was betekenisvol en indrukwekkend. Je hebt toen de analyse gemaakt waarom we dat niet zouden moeten doen en de argumenten van degenen die het wel wilden doen, van een behoorlijke kritische kanttekening voorzien. Het was dus constructief oppositievoeren met een touch van actievoeren die je misschien heel naturel hier in de Staten bracht. Dat is in jouw partij altijd heel belangrijk geweest en jij liet zien dat het nooit weggeweest is, alhoewel onder een heel grote jas verborgen!

Je was nadrukkelijk aanwezig in je fractie en hebt daar veel werk verricht. Ik wijs op "Brabant Uitnodigend Groen", een ingewikkeld dossier, dat je niet alleen vanuit je warme belangstelling maar ook vanuit je grote deskundigheid van commentaar hebt voorzien en daarmee beter gemaakt. Ook dat is democratie. Een debat is ook naar elkaar luisteren om te kijken of het nog beter kan. Ik heb zelfs begrepen dat je daarover gedichten bent gaan schrijven. Die heb ik helaas nooit gezien, maar je voorliefde voor poëzie is ook in je politieke werk niet onopgemerkt gebleven.

Je was slechts één bestuursperiode bij ons maar je hebt hard gewerkt. Wij herinneren jou als een zeer toegewijd en aanwezig lid van onze Staten. Wij zijn je dankbaar voor je inzet en ook jou, Fráncy, wil ik vragen de bloemen en de roemer in ontvangst te nemen.

(de voorzitter overhandigt mevrouw Van Iersel de roemer en bloemen)

(applaus)

Beste collegae. In elke Statenperiode zijn er enkele heel bijzondere Statenleden die je je heel lang zult blijven herinneren. Dat geldt voor velen van u maar in het bijzonder voor Alexander Wijers. Alexander was iemand met uitgesproken en soms zelfs uitgeschreeuwde opvattingen waarmee lang niet iedereen het altijd eens was, maar wij wisten wel waar hij stond. Sterker nog, dat horen wij af en toe van een grote afstand zelfs buiten elke vorm van een ordelijk debat om. Want Alexander was duidelijk. Hij was bijvoorbeeld duidelijk over de vraag of de commissies moesten voortbestaan. Het debat was eigenlijk niet meer nodig. Ik herinner mij dat al vroeg. Als je met hem aan de praat raakte, merkte je vooral dat erover nagedacht was, dat het niet alleen een mening was maar een ontwikkelde opinie die vaak teruggreep op zijn vele ervaringen in eerdere functies, bijvoorbeeld die in de gemeenteraad van Oosterhout. Daar heb je politieke verantwoordelijkheid gedragen als fractievoorzitter van de VVD en op een gegeven moment ben je die hier in de Staten verder gaan dragen vanuit een wat kritische houding naar de provincie. Wat moeten die lui? Wat besluiten die over ons? Het was op zichzelf weldadig om te zien dat wat wij hier doen in deze zaal ook kritisch getoetst wordt door mensen met ervaring in het lokale bestuur. Dat brengt ook verbanden mee, dat brengt ingewikkelde discussies mee maar dat brengt vooral de mogelijkheid om "in het hol van de leeuw" zoals je dat ooit noemde, de mogelijkheid om elkaar te leren kennen, te begrijpen en daar ook beter naar te handelen.

Je had stevige opvattingen, bijvoorbeeld over het openbaar vervoer. Het kon jou niet anders of innovatief genoeg zijn. Ook daarover zijn de debatten nog lang niet verstomd als jij deze zaal verlaat.

Na deze bestuursperiode is het voor jou hier gedaan. Ook jou, Alexander, zullen wij niet vergeten. Een bijzonder mens, dat was ie!

Dank voor jouw inzet. Ook voor jou de roemer en de bloemen.

(De voorzitter overhandigt de heer Wijers de roemer en bloemen)

(applaus)

Er kan gerust een kopje koffie geserveerd worden in de zaal want wij gaan nog even door.

Ik kom nu bij de Statenleden met een volle bestuursperiode 2011-2015. Het gaat alfabetisch dus Els, jij dacht nu ben ik aan de beurt.

Els Aarts, ook jij bent een van die Statenleden waarvan wij met tevredenheid kunnen vaststellen dat je hier je ruim 25-jarige ervaring in het publieke leven van de gemeenteraad van Tilburg en het hele bestuurlijke circuit daaromheen ten dienste van het Brabantse bestuur hebt willen brengen. Ook voor jou geldt dat je niet alleen lid van de raad was, je was locoburgemeester in de moeilijke tijd dat Johan Stekelenburg ziek was en overleed, daarna was je nog een forse tijd wethouder in de stad Breda en dan noem ik eigenlijk nog maar het tipje van de ijsberg. Als ik jou cv zie en alle bestuurlijke verantwoordelijkheid die je draagt, of het de Streekrekening Het Groene Woud is, het KBO, de Stichting AED etc. maakt dat wel indruk. Het tekent iemand die politiek bedrijft vanuit een heel grote verbondenheid met veel maatschappelijke organisaties. Jij hebt die kennis en ervaring en je inschattingsvermogen van politieke verhoudingen en bestuurlijke vraagstukken ingebracht in de commissie MF bij het openbaar vervoer. Ook het complexe lastige en grote dossier Moerdijk heb je je eigen gemaakt op een manier die indruk heeft gemaakt. Soms ging je er gewoon eens even boven hangen; even weer het gezonde boerenverstand gebruiken, een blik

op afstand op zo'n groot complex dossier en de zaak tot de essentie van de politieke afweging terugbrengen. Dat is immers het ingewikkelde werk dat wij hier mogen doen. Het gaat hier niet om de techniek van de dossiers, het gaat er uiteindelijk om wat je vanuit een politieke afweging wel of niet voor je verantwoording wilt nemen. Het gaat ook om verantwoordelijkheid dragen in die zin. Els dat heb jij ten volle gedaan. Aan het einde van de rit toen Jan Brenninkmeijer Den Bosch voor Waalre verruilde, heb je de commissie ER met verve geleid. Dat heb je fantastisch gedaan, je hebt niet alleen maar op de winkel gepast, je hebt ook nieuwe initiatieven genomen en ondersteund. Het rondetafelgesprek met de Omgevingsdiensten bijvoorbeeld. Dit is niet het meest makkelijke dossier, er speelt van alles, je oordeelsvorming moet goed zijn en je moet niet te snel tot conclusies komen. Dat heb je op een voortreffelijke manier gedaan. Je hebt rust gebracht in een dossier, je hebt niet de opwindning en de emoties laten zegevieren, maar je hebt zakelijk beoordeeld hoe het dossier ervoor stond. Dat kenmerkt jouw grote bestuurlijke talent. Je fantastisch werk geleverd, Els, en wij zijn je zeer dankbaar dat jij ook in deze bestuursperiode Brabant mee wilde dienen. Met grote dank daarvoor geef ik je graag de roemer en de bloemen.

(De voorzitter overhandigt mevrouw Aarts-Engbers de roemer en bloemen)
(applaus)

De wortels van Jeffrey van Agtmaal liggen in de bouwwereld. Ook qua opleiding en training is het een bouwkundig ingenieur en een ondernemer. Vanuit die achtergrond en ook vanuit de achtergrond van je familie – ik heb je vader nog eens mogen ontmoeten in het West-Brabantse – heb je de eerste stappen op het politieke pad gezet. Jij had heel heldere opvattingen over waarom je dat deed. Als je in Brabant een goede en prettige leefomgeving voor de Brabanders wil realiseren, heeft ook de politiek daarbij een verantwoordelijkheid te nemen. Je kunt daar dingen doen die concreet voor inwoners van een gemeente of van onze provincie van belang zijn. Je vader was ook fractievoorzitter. Zover heb jij het hier niet geschopt, maar je vertrok op een gegeven moment wel een beetje om wethouder te worden in Woensdrecht; die gemeente in Brabant waarvan wij de komende jaren zo veel verwachten, waar zo veel ontwikkelingen zijn, waar economische dynamiek geborgen moet worden in die prachtige omgeving van de Brabantse Wal met die mooie tradities. Wij waren samen nog ooit in Hoogerheide. Je hebt dan een complete visie over hoe het gaat. Je bent natuurlijk nooit te beroerd om je opinie te geven over het specifieke terrein van de ruimtelijke ordening. Onderwerpen als de Structuurvisie, de Verordening ruimte en kaartaanpassingen hebben voor jou weinig geheimen. Het is opgevallen dat je nooit verzuipt of verdwaalt in de techniek. Ook bij jou geldt: erboven gaan hangen, de politieke afweging en de politieke dimensie van het dossier naar voren halen. Je doet dat vanuit je algemene doelstelling om vanuit jouw filosofie en jouw visie Brabant mooier en beter te maken.

Je gaat nu de Staten verlaten. Je hebt de bestuurlijke verantwoordelijkheid als wethouder opgepakt, maar wie weet, heeft dit ook wel te maken met het feit, dat heb ik althans begrepen, dat je op 15 mei in het huwelijk treedt. Dat wordt een mooi feest, dat weet ik zeker. Je kunt in ieder geval zeggen dat je iets vaker thuis bent nu je geen lid meer bent van onze Staten. Wat je hier gedaan hebt, heeft indruk gemaakt en daarvoor past veel dank, Jeffrey. Dank voor alles en ook voor jou de roemer en de bloemen.

(De voorzitter overhandigt de heer Van Agtmaal de roemer en bloemen)
(applaus)

Het volgende lid van onze Staten met een volledige bestuursperiode is Theo Bouwman. Theo, jij was ook geen groentje toen je in deze Staten kwam. Je was wel van GroenLinks maar nogmaals geen groentje. Je bent lid geweest van de gemeenteraad van Eindhoven, je hebt twee perioden in het Europees Parlement

gezet en was daar voorzitter van een van de commissies. Dat is niet zomaar een positie, want, en dat geldt ook in onze Staten, iemand die commissievoorzitter is heeft nu net iets meer verantwoordelijkheid voor de gang van zaken dan de leden. Je hebt ook de mogelijkheid om dingen te agenderen, om dingen te laten lopen zoals je wilt. Volgens mij is dat vermogen redelijk goed ontwikkeld bij jou. Je bent een strateeg, je ziet slim mogelijkheden om politiek handelen te organiseren en je bent vooral zeer gepassioneerd voor de standpunten die je hebt. Het is af en toe een beetje moeilijk om de ingenieur van de politicus te onderscheiden. Je bent nogal eens geneigd om je standpunten met al dan niet wetenschappelijk onderbouwde betogen van een zekere ondergrond te voorzien. Het is soms moeilijk om te zien of de ingenieur of de politicus aan het woord is. Misschien is het mooi om vast te stellen dat jij een soort stijl ontwikkeld hebt om politiek te bedrijven waarbij die twee op een heel natuurlijke manier bij elkaar komen. Je bent ervan overtuigd dat je als onderzoeker dingen gevonden hebt die politiek betekenis hebben, die je politiek wilt uitbuiten en realiseren.

Ik weet niet precies hoe je studeerkamer eruit ziet, maar ik kan mij voorstellen dat er nogal veel rapporten en achtergronddocumentatie te vinden zijn – ik zie hardnekkig ja knikken in je fractie, dus dat beeld klopt – omdat je goed beslagen ten ijs wilt komen en in die zin echt een bijdrage aan het debat wil leveren.

Naast de ingenieur en die gedocumenteerde politicus is er ook Theo Bouwman die samen met Paul Smulders en vele anderen gaat fietsen op de Alpe d'Huez om te laten zien dat er geld nodig is voor de strijd tegen kanker. Dat is een respectvolle onderneming geweest. Ik denk niet dat veel mensen hier en ik al zeker niet, het je na zullen doen om die Alpe d'Huez zo vaak te beklimmen. Daaruit spreekt passie en het vermogen om er voor anderen te zijn.

Theo, je hebt een indrukwekkende staat van dienst die hier nu tot afronding komt als lid van de Staten van Brabant in deze periode. Ik dank jou namens ons allen voor de collegiale samenwerking en voor je inzet. Ook voor jou heb ik een roemer en bloemen.

(De voorzitter overhandigt de heer Bouwman de roemer en bloemen)

(applaus)

Ik kan op geen enkele wijze vooruitlopen op de ontwikkelingen in de informatie- en de formatieperiode, maar de hypothese zou kunnen zijn dat dit een betrekkelijk kortdurend afscheid wordt, Karel.

Karel Burger Dirven is namens de VVD lid van onze Staten geweest voor een volledige bestuursperiode. Ook jij hebt verantwoordelijkheid genomen op vele plekken in de samenleving, in allerlei stichtingen en raden van toezicht die zich met name concentreren in onze hoofdstad: Het Gilde van Goudsmiden en de Stichting de Citadel, om er maar eens twee te noemen.

Je was hier aanwezig als een kritisch commissielid die zich met enige regelmaat tijdens de Statenvergaderingen in een zekere mate van opwindning naar de interruptiemicrofoon spoedde. Het was in die zin helemaal niet nodig om een knopje in te drukken, je zag jou bij wijze van spreken aan komen rennen. Daaruit spreekt bevlogenheid maar ook betrokkenheid, want bij het ene onderwerp gebeurde dat aanmerkelijk meer dan bij het andere. Jouw inzet op de cultuurportefeuille en de discussies over BrabantStad Culturele Hoofdstad die natuurlijk politiek interessant waren, gingen altijd gepaard met veel passie en je beet je vast in het dossier. Soms heb je het deze en gene niet gemakkelijk gemaakt door je kritische rol in de Staten. Mag ik namens u allen zeggen dat dit ook een beetje de bedoeling is? Een volksvertegenwoordiger mag, nee moet kritisch zijn. Bestuurders verdienen het kritisch gevolgd te worden. Dat is een deel van het werk. Je deed het wel vanuit een betrokken houding: fair, stevig en je was uiteindelijk altijd bereid om waar dit nodig was het compromis op te zoeken.

Het was een breed palet aan onderwerpen dat je gediend hebt. Je had ook een zekere jovialiteit. Velen van ons – en ik zal niet te veel uit de school klappen – herinneren zich hoe na een nachtelijke bustocht naar onze slaappleats na een Staten-tweedaagse ene Burger Dirven zich ontpopte als een buitengewoon joviale

gids. Ik weet niet meer precies waar wij toen reden, maar het was heel erg leuk. Ook voor jou bloemen en de roemer.

(De voorzitter overhandigt de heer Burger Dirven de roemer en bloemen)
(applaus)

Mariëtte, mevrouw Frijters, mevrouw de senator zeg ik altijd en dat bedoel ik buitengewoon vol respect. Wij zagen het net ook weer: even terug naar de teksten waar het om ging. Wat staat er precies in de wet? Welk tekst hebben precies voor ons? Wat is de betekenis van een commissie die onderzoek doet naar de geloofsbrieven? Dat kan wel eens dreigen te verworden tot een zeker ritueel, wij moeten het even doen en dan gaat het circus weer verder. Nee, het is een buitengewoon serieus moment in het beschermen van de waardigheid en de integriteit van de Staten van Brabant als bestuursorgaan. Ik heb het straks niet voor niets al een van de aandachtspunten genoemd, ook voor de nieuwe bestuursperiode. Dat doe ik vanuit de zorg die wij delen, Mariëtte, omdat wij weten dat als we even niet goed opletten en er dingen misgaan, niet alleen het betrokken lid van de Staten of van welk ander publiek orgaan in de verdachtenbank wordt gezet, maar dat de hele politiek erop wordt aangekeken. De verantwoordelijkheid die je draagt als Statenlid gaat verder dan je individuele belang. Dat is de kern van het belang van dat onderzoek.

Je hebt ooit gezegd dat je de Staten zou gaan bestormen. Dat vond ik wat minder bij een senator passen. Senatoren bestormen niet en dat heb je eigenlijk ook niet op die manier gedaan. Het was met soms een fluwelen manier van mooi gesproken woorden met een goed doordacht betoog dat je je buitengewoon kritische houding over tal van onderwerpen die hier passeerden, hebt neergelegd. De debatten over Brabantstad Culturele Hoofdstad herinneren wij ons als de dag van vandaag. Daarbij bleek ook dat er verschillende visies mogelijk zijn op grote onderwerpen die wij hier behandelen en dat het niet één pot nat is. Sterker nog, het was helemaal niet één pot nat, het werd scherp op de snede uitgediscussieerd. Verschillende visies op het belang van cultuur en op de verbinding met Brabant werden hier voor alle Brabanders in alle openbaarheid met elkaar gedeeld en dan was er besluitvorming. Dan was er een Mariëtte die na afloop van de vergadering – en dat meer dan een symbool – naar de collegetafel kwam en de gedeputeerde en de voorzitter de hand schudde en daarmee bezegelde dat wij een goed debat hadden gevoerd. Dat is niet alleen vormelijke hoffelijkheid, daar zit een norm van hoffelijkheid achter die past bij het functioneren van de Staten. In de Senaat is dat nog elke dag aan de orde, in de Staten denk ik ook, maar het is heel goed dat jij er ons af en toe aan herinnerde dat wij daarop misschien wat sterker moeten letten.

Je hebt geen gemakkelijke tijd gehad. Ook van jou werden na het ziek worden van Ronald extra zaken gevraagd en sterker nog, je partij riep je naar Den Haag om daar de Senaat te dienen. Het zijn misschien aardige jaren geweest waarvan je ook best hebt genoten, maar het zijn geen gemakkelijke jaren geweest want het was heel hard werken. Je hebt veel voor onze Staten gedaan. Ik wil met name memoreren dat jij altijd buitengewoon betrokken was bij de activiteiten die wij voor onze jongeren in Brabant organiseerden: excursies, ontvangsten, debatten en de zogenoemde meet and greet, jij was er altijd bij om dat op een goede manier te doen. Jij had een klik met veel jongeren die hier geweest zijn en je hebt op jouw manier aan hen het Statenwerk laten zien en overgebracht.

Je gaat nu stoppen met het Statenwerk. Ik heb net gehoord dat dit ook geldt voor je werk in Den Haag in de Senaat omdat je nu andere prioriteiten hebt. Ook voor jou geldt: het is niet onopgemerkt gebleven. Veel dank voor jouw enorme inzet en collegialiteit en ook voor jou zijn er de roemer en bloemen.

(De voorzitter overhandigt mevrouw Frijters-Klijnen de roemer en bloemen)
(applaus)

Het volgende lid dat de volledige Statenperiode 2011-2015 heeft gediend, is Martijn Kap. Martijn, ik mag natuurlijk niet uit de school klappen, maar je moest eens weten hoe vaak in het college werd verzucht dat die verduvelde Kap weer een omissie of een fout in een door ons zorgvuldig bekeken en naar de Staten gestuurd stuk had ontdekt. Er werd zelfs zonder enige schroom gezegd: Kunnen wij die jongen niet inhuren? Kunnen wij hem geen baan aanbieden? Want jouw gevoel voor juridische finesses, jouw oog voor zelfs de kleinste en schijnbaar onbeduidende details zijn legendarisch in deze Staten. Menig amendement is hier aangenomen omdat jij beter had opgelet dan wij. Mag ik zeggen dat dit ook precies de reden is dat wij er zo naar kijken? Dat democratie niet een kwestie is van één persoon. Het gaat om checks en balances. Het gaat om meer partijen die kijken. Daarbij gaat het natuurlijk niet in de eerste plaats om technische fouten, maar wel om goed op te letten op wat wij hier doen. En dat deed jij op een werkelijk indrukwekkende manier.

Ook politiek was je handig. Als eenmansfractie, waarbij je overigens altijd heel fraai sprak over "mijn en onze fractie", heb je veel voor elkaar gekregen. Menig door jou ingediend amendement is veelal unaniem door deze Staten aanvaard. Jouw ervaring in de ambtelijke organisaties van de gemeente Bladel en de kennis die je in je studie in Deventer hebt opgedaan, zijn vruchtbaar gebleken. Je was een terriër. Het is goed dat er terriërs zijn, want het bestuur moet uitgedaagd worden door kritische volgers. Dat is goed voor de kwaliteit van de besluitvorming.

Ik weet zeker dat je nu een wat rustiger tijd gaat krijgen, want je gaat de Staten verlaten en hebt er niet voor gekozen om opnieuw gekandideerd te worden. Ik heb al iets laten vallen over mogelijke carrièreperspectieven maar dat is niet iets wat ik nu vooral wil beklemtonen. Ik weet vooral nog dat ik rond 20 december 's ochtends vroeg een heel mooie sms van je kreeg met een prachtige foto van Armi, waarbij jij mij meldde dat zij maar liefst 3,7 kg woog plus andere relevante details van een jonge vader die net een dochter heeft gekregen. Dat riep bij mij natuurlijk de trots op die ik voelde toen ik dochters kreeg. Dat hebben wij ook gedeeld met elkaar.

Martijn, ik hoop dat jij, je echtgenote en Armi een hele mooie toekomst hebben. Over al dat andere komen wij ongetwijfeld nog eens te spreken. Ook voor jou de roemer en bloemen. Bedankt!

(De voorzitter overhandigt de heer Kap de roemer en bloemen)
(applaus)

Ik kom nu bij Jan Kerkhoff. Jan, ook jij hebt in deze bestuursperiode verschillende onderwerpen behandeld. Binnen de commissie Economie en Ruimte was je actief op het Reilingdossier. Je hebt daarover een hoorzitting georganiseerd, althans daar was je nauw bij betrokken en heb je je gekwetten van je taak.

De zwijnen of de zwijntjes, zoals je die altijd liefkozend noemde, in het Leenderbos zullen wij dankzij jou niet gauw vergeten. Er ontstaat zelfs een zekere voorkeur bij deze en gene om er paté van te maken, maar daarover ga ik vandaag maar niet te veel zeggen. In ieder geval was het een van de thema's die regelmatig opkwamen. Wat gaan wij ermee doen? Jouw zorg over die onderwerpen was ook persoonlijk. Je bent iemand die vanuit het thema zorg überhaupt in de politiek gekomen is. Jouw achtergrond ligt in het bedrijfsleven bij Philips, BASF en T-trucks; een wat meer bedrijfskundige en technocratische achtergrond zou je kunnen zeggen, maar de echte emotie van Jan Kerkhoff zag je als het ging om de zorg. Vanuit een soort persoonlijke betrokkenheid bij dat onderwerp en de boosheid over Kafka zoals ik het maar noem, was jij snel te motiveren om je vanuit je volksvertegenwoordigende rol daar flink tegenaan te bemoeien. Dat is niet altijd iedereen bevallen, maar daar ging het jou ook niet om. Je zat hier niet om vrienden te maken, je zat er om de zaak te dienen waarvoor je stond. Tot op het laatst heb je dat gedaan en dat heeft indruk gemaakt.

Jouw optreden als Kerstman noem ik nog even. Daarover zijn de meningen nog steeds verdeeld, behalve dat het in ieder geval buitengewoon onverwachts was. Jan, ik zal er nog graag aan terugdenken, zo niet af en toe nog eens van dromen, maar nu ga ik jou de roemer en de bloemen geven.

(De voorzitter overhandigt de heer Kerkhoff de roemer en bloemen)

(applaus)

De volgende die deze volledige bestuursperiode lid van onze Staten is geweest, is Bart Verhees. Bart, je zei weleens dat twee periodes eigenlijk beter is, maar je hebt er vrede mee dat het er uiteindelijk één geworden is. Ik snap dat omdat je in die periode buitengewoon actief en present bent geweest. Je hebt veel bereikt en je aarzelde niet om jouw scherpe analyses maar vooral je kennis van zaken en van de agrarische wereld met relevante details die politiek misschien niet altijd even sexy waren maar buitengewoon relevant voor de besluitvorming, stevig in te brengen. Je emoties kon je behoorlijk onderdrukken maar wij hebben wel opgemerkt dat hetgeen hier bediscussieerd werd jou emotioneel zeer raakte. Ik kon mij dat heel goed voorstellen. Je houdt van je vak. Je houdt van je sector en wil van daaruit een echt constructieve bijdrage leveren. Als wij over stilzitters spreken, raak je alleen al op dat terrein opgewonden. Het zij zo, in de politiek wordt er zo gesproken en er zijn verschillende opvattingen in dit huis. Dat is ook het punt niet. Jij was er altijd en je was opvallend veel bij de interruptiemicrofoon om jouw punten te maken. Sterker nog, ik heb weleens de indruk gehad dat de VVD op sommige onderwerpen twee woordvoerders had: eentje die het formeel deed en eentje die als het echt nodig was fel aanwezig was aan de interruptiemicrofoon en zei wat hij ervan vond. Dat is het recht van elk lid van deze Staten: zeggen wat je ervan vindt op het moment dat het er nog toe doet. De hamer valt pas als het besluit genomen is en tot dan luisteren wij naar elkaar en naar de argumenten die er zijn om een voorstel eventueel beter te maken of er echt anders over te gaan denken.

Jij was ook iemand die de praktijk in de politiek bracht, in die zin dat je voortdurend met goed gekozen voorbeelden een wat theoretisch debat tot de orde riep. Je hebt weleens gezegd dat je niet houdt van gezwam in de ruimte. Jij wil dat het ergens over gaat en dat wat gezegd wordt controleerbaar waar is. Daar was je heel scherp op en daar kwamen af en toe de emoties vandaan als je het gevoel had dat wat er gezegd werd niet eerlijk was, omdat jij vond dat het anders was. Zo zijn dan toch de verhoudingen.

Je hebt indruk gemaakt, Bart, ik denk echt dat je je ervaringen in dit huis meeneemt naar volgende verantwoordelijkheden in de sector en in je bedrijf en dat die je nog veel goeds gaan brengen. Ik dank jou voor jouw inzet voor Brabant in de afgelopen jaren en ook voor jou zijn er de roemer en bloemen.

(De voorzitter overhandigt de heer Verhees de roemer en bloemen)

(applaus)

De laatste in de rij van Statenleden die een volledige bestuursperiode in deze Staten diende, is Mark Vissers. Mark, ook jij hebt in de loop van deze bestuursperiode ook de keuze gemaakt niet alleen hier actief te zijn maar ook verantwoordelijkheid te dragen in Oosterhout waar je wethouder bent geworden. Ik vind er geen doekjes om, het is altijd jammer als zo'n deskundig Statenlid zijn aandacht moet verdelen. In dit geval viel het in die zin mee dat het voor jou gewoon een baan was die anderen op een heel andere manier invullen. Statenlid zijn is een parttime functie. Dat vergeten mensen weleens. Je bent daar formeel 11,5 uur per week bezig en daarnaast moet je formeel een werkring hebben. Die vond jij als wethouder en dat verbaasde ons niet. Jouw politieke standpunten kunnen scherp zijn, je bijdragen in het debat zelfs messcherp en heel politiek geduid. Wij hebben ook altijd gezien dat je een groot bestuurlijk talent had, bijvoorbeeld in de Rekeningcommissie. Daar gaat het niet in de eerste plaats om de politieke politiek maar om het vermogen om de Staten in positie te brengen om ervoor te zorgen dat de

volksvertegenwoordigende rol goed kan worden gespeeld. Dat vraagt om goede informatie, om een zekere mate van transparantie, om betrouwbaarheid en om een helder afsprakenkader, bijvoorbeeld in discussies over de vraag hoe de accountant ons dient. Zoals ik daarstraks al zei, het zijn misschien niet zo'n sexy onderwerpen maar zij zijn wezenlijk van belang voor het goed functioneren van het democratisch bestel. Jij hebt daarbij werkelijk een fantastische rol gespeeld.

Jouw afscheid hier wordt ook nog door iets anders gemarkeerd. Ik ga jou dadelijk graag de roemer en bloemen aanbieden, maar wij hebben uit betrouwbare bron vernomen dat jouw weemoed om uit deze zaal te vertrekken eigenlijk vooral voortkomt uit het feit dat je die heerlijke appelkoeken niet meer hebt. Dus voor jou de roemer, de bloemen en een appelkoek! Mark twitterde ook foto's rond van die koeken.

(De voorzitter overhandigt de heer Vissers, de roemer, bloemen en een appelkoek)

(applaus)

Dan kom ik nu aan de Statenleden die zijn ingestroomd tijdens de vorige bestuursperiode 2007-2011. Dat zijn er twee. Ik begin met Rob Wagemakers.

Rob is de landschapsarchitect, de beschouwer, de man van de vergezichten die af en toe toch heel dichtbij kunnen zijn. Hij heeft een nauwkeurige en ge oefende blik voor wat van betekenis is en wat er niet zou moet gebeuren in de landschappelijke en ruimtelijke ontwikkeling.

Rob, je hebt op vele plekken verantwoordelijkheid gedragen. Hier in de Staten heb je je bijdrage geleverd vanuit die visie en vanuit je uitgebreide netwerk, je professionaliteit, je betrokkenheid en een soort nieuwsgierige deskundigheid. Ik denk af en toe weleens dat ik een redelijk netwerk heb, maar als ik naar het jouwe kijk alleen door middel van de empirische toets of jij er bent als ik er ook ben, dan is dat een groot netwerk. Wij komen elkaar veel tegen.

Mij is opgevallen dat Rob iemand is die vragen stelt, niet meteen zegt hoe het moet, maar vraagt of het zo wel kan of dat er misschien ook een andere manier is. Ook dat tekent een goed Statenlid: vragen stellen, informeren, geïnformeerd worden en dan pas een mening of een oordeel vormen. Goed geïnformeerd zijn, dat streefde jij voortdurend na en daarvoor werkte je zo hard.

Dat deed je in je netwerk maar dat deed je ook in alle discussies hier in huis. Jij was iemand die zelden als eerste het woord vroeg, maar op het moment dat je je meldde in het debat wist iedereen dat er even geluisterd moest worden, dat je weer een nieuwe invalshoek of een soort van verbindend perspectief in het debat kon inbrengen. Dat deed je met verve. Het was ook heel opmerkelijk dat je in staat was om niet vanuit de techniek van een dossier met veel papier maar vanuit een paar heldere noties die je schijnbaar uit de losse pols af en toe in ons midden bracht, telkens de kern van het debat en het onderwerp te raken. Dat maakte indruk. Dat kan niet anders dan gebaseerd zijn op een grote ervaring en een goede voorbereiding van de debatten. Je deed dat ook in het Havenschap Moerdijk. Je droeg daar samen met je collega Aad van Lopik vanuit de Staten verantwoordelijkheid. Dat is ook zo'n dossier waar je boven moet gaan hangen. Het is zo groot en complex dat je niet alles kunt zien. Jij zag het wel en je raakte op vitale onderdelen van dit dossier ook de politieke snaren duidelijk aan, zodat het college wist waar wel of geen ruimte lag in dat dossier. Het is werkelijk fantastisch hoe je dat gedaan hebt.

Daarnaast weet ik dat je een groot woordvoerder van cultuur had kunnen zijn. Velen in deze zaal weten misschien niet dat Rob een fenomenale kennis heeft van klassieke muziek. Hij is als geen ander in staat om ook daar de snaren werkelijk goed te raken. Hij laat mij weleens dingen luisteren die altijd goed gekozen zijn. Het is af en toe nodig de stilte wat harder te zetten en even naar mooie muziek te luisteren. Rob, je hebt daaruit ongetwijfeld net zoals ik energie gehaald voor het drukke werk dat wij mogen doen. Maar het vooral iedere keer die vriendelijke blik van jou naar de colleegetafel die zei: het komt wel goed, wij komen er wel uit, het debat is even scherp maar er komt consensus, er zal een besluit komen. Ook vanuit de oppositie was jij betrokken bij wat er in deze Staten gebeurde. Het voelde eigenlijk af en toe helemaal niet

als oppositie. Het was een soort bijzondere coalitie waarbij je weet dat je betrokken met elkaar besluitvorming voorbereidt. Je bezit een grote deskundigheid, grote waardering daarvoor. Ook voor jou de roemer en bloemen.

(De voorzitter overhandigt de heer Wagemakers de roemer en bloemen)

(applaus)

De historica Margrietha Prins-Afman. Margrietha, jij bent het grootste deel van deze periode lid geweest van onze Staten. Je bent in de vorige periode ingestroomd en je was helemaal klaar om het in deze periode te maken, noest werkend soms op de achtergrond en heel af en toe op de voorgrond op de ruimtelijke dossiers. Daar was je soeverein deskundig. Als jij sprak was het voorbereid en iedereen wist dat hij goed moest opletten op wat jij ging zeggen omdat er politieke besluitvorming werd voorbereid. Jij was ook een meester in het duiden van het dossier. Wat betekent het wat wij vandaar hier besluiten? Waar staan wij in het soms langjarige proces van besluitvorming? Ik vond dat een bijzondere kwaliteit. Ook Nico Heijmans heeft het als nestor van deze Staten weleens gezegd dat wij ons niet altijd realiseren dat er Brabanders meeluisteren die het dossier misschien niet helemaal kennen en meegenomen willen worden in de manier waarop wij hier werken. Het is onvermijdelijk dat politiek soms ingewikkeld is, dat besluitvorming technisch van aard kan zijn en dan is het zo weldadig als er een Statenlid aan het woord is die niet alleen duidt wat de opinie is en op grond waarvan die opinie tot stand komt, maar ook op welk moment in de besluitvorming wij zijn en welke betekenis het besluit dat voorligt, heeft. Je was een meester in het op die manier helder duiden van de besluiten. Misschien komt dat wel omdat je historicus bent. Even terug en de lange lijn in beeld houden, want het is niet gisteren begonnen, het heeft diepere wortels en het gaat waarschijnlijk nog een tijd door.

De rol van historicus heb je ook in je persoonlijke leven vervuld. In de tijd dat je hier actief was, heb je ook nog een naar verluidt indrukwekkend boek geschreven met de familiegeschiedenis van de Afman's. Ik heb begrepen dat dit boek vanuit de familiestichting geproduceerd is en de hele wereld over gaat. Dat tekent je dus: de hele wereld over, de lange lijnen blijven zien en tegelijkertijd heel duidelijk zeggen wat je ervan vindt. Je motivering om ooit de politiek in te gaan, had duidelijk te maken met het feit dat je opvattingen had op grond van eerdere ervaring bijvoorbeeld over ruimtelijke ordening en de manier waarop besluitvorming daarover werd georganiseerd. Daar kon je stevig over zijn, dan ging je ook niet zomaar opzij en dat was ook niet de bedoeling. Daarmee heb je veel resultaten bereikt. Dat heeft indruk gemaakt. Dank voor jouw inzet en ook voor jou de roemer en bloemen.

(De voorzitter overhandigt mevrouw Prins-Afman de roemer en bloemen)

(applaus)

Ik kom nu bij de Statenleden die maar liefst twee volle perioden in onze Staten hebben gediend en begin met Marijn ten Harmsen van der Beek.

Ik weet niet of ik het ooit verteld heb, Marijn, maar toen ik net commissaris was geworden en uw voorzitter zijn, heb ik de hele zomer geoefend op de namen. Ik had een lijstje mee en een fotoboekje en de naam Ten Harmsen van der Beek heb ik echt goed geoefend. Hij zat ook in mijn hoofd. Toen ik echter op de voorzittersstoel plaatsnam, bleek dat alle namen nauwkeurig in het scherm werden afgebeeld. Maar het was niet voor niets geweest, want ik wist meteen wie die mijnheer met het korte haar en veel enthousiasme was. Toen je hier binnenkwam, had je een soort gemillimeterde versie van dit kapsel. Dat is later veel wilder geworden en eerlijk gezegd vind ik dat je dat als voormalig paukenist ook veel beter staat. Het is veel artistieker.

Maar serieus: ik noemde al het paukenspel, ik noem ook jouw grote passie voor muziek. Je bent klassiek geschoold en het is mooi om te zien dat je ons op elk uur van de dag deelgenoot maakt van de uitvoering waar je dan weer naar het luisteren bent. Je hebt mij ook deelgenoot gemaakt van een voor mij tot dan toe compleet verborgen wereld van klassieke uitvoeringen die je via het internet kunt volgen. Je kunt er eigenlijk veel meer bij zijn dan je denkt in deze wereld: bij de Berliner Philharmoniker en al het andere. Jouw passie voor techniek en ICT heb je ook heel productief gemaakt. Ik weet niet of u weleens kijkt op www.brabber.nl maar daar staat alles wat u over en met elkaar tweet betrekkelijk inzichtelijk bij elkaar. Dat is een vondst van Marijn. Dat heeft hij georganiseerd en dat is nog steeds in de lucht. Ik kijk er regelmatig naar. Je zei weleens: wij zouden als Staten inderdaad heel goed op de hoogte moeten zijn van de nieuwe manieren van werken die de ICT ons biedt. Wij zenden onze vergaderingen uit, wij behandelen onze documenten op een bepaalde manier maar doen wij dat wel op een manier die state of the art is? Ik kan mij voorstellen dat die vraag binnenkort weer eens op de agenda komt, maar jij was een van de eersten die daarvoor nadrukkelijk aandacht vroeg. Je was een van die Statenleden die inderdaad verantwoordelijkheid nam, ook als commissievoorzitter, niet alleen op het politieke dossier dat voorlag maar ook voor de werkwijze en de manier waarop wij met elkaar omgaan. Het absolute hoogtepunt is wellicht de misschien wel bijna beruchte motie 43A waarin uitgaven boven een bepaald bedrag niet meer konden worden behandeld door het college voordat de Staten daarover geconsulteerd waren. Je zou kunnen zeggen dat het maar een motie of een onderwerp is, maar het stond voor jouw buitengewoon scherpe opvatting over de rol die de volksvertegenwoordiging in het bestuur van Brabant heeft. Dat kenmerkt je. Je was scherp op de punten die betrekking hadden op de werkwijze van de Staten.

Ook als voorzitter van de commissie Economische Zaken en Bestuur hield je dat in de gaten: de agenda, de langetermijnagenda, een goede planning van de werkzaamheden etc., je investeerde er persoonlijk heel veel energie in. Onder jouw leiding verliepen de vergaderingen ordelijk, alhoewel er af en toe vanwege een inspreker wel wat uitloop was, maar dat hebben wij intussen geregeld.

Ik heb van mijn voorganger begrepen dat je bij haar afscheid hier beneden in de hal een groot paukenconcert hebt aangericht. Het dreunt nog na in de oren, moest ik zeggen, maar het is tekenend voor het feit dat je je ook buiten deze Staten hebt laten zien en je met de organisatie hebt verbonden. Je hebt een toon aangeslagen die wij niet gauw zullen vergeten. Je hebt grote betrokkenheid getoond, ook eerder al in Roosendaal waar je actief was in de gemeenteraad. Ook jij kwam hier binnen met ervaring. Dank Marijn dat je die ervaring en je gevoel voor harmonie plus een forse paukenslag met de Staten van Brabant hebt willen delen. Ook voor jou de roemer en bloemen.

(De voorzitter overhandigt de heer Ten Harmsen van der Beek de roemer en bloemen)

(applaus)

Het volgende lid van onze Staten dat twee volle bestuursperiodes hier diende, is Conny Kerkhof-Mos. Conny, ook jij had in hetzelfde Roosendaal als Marijn jouw sporen in bestuurlijke en politieke zin al behoorlijk verdiend voordat je hier begon. Je kwam met veel ervaring de Staten binnen; bestuurlijke ervaring, onlangs nog mooi gedemonstreerd in een artikel in BN De Stem, maar ook politieke ervaring in het hoofdbestuur van het landelijke CDA. Je wist hoe de hazen liepen en je wist waarom zij zouden moeten lopen en je wist waarom je het deed. In jouw cv en in alle gesprekken die je met jou voert, valt op dat het zelden alleen gaat over wat in deze zaal gebeurt, het is altijd verbonden met wat buiten deze zaal aan de gang is, wat er gebeurt in de samenleving, welke kwesties daar spelen. Of het nu over de zorg, het vluchtelingenwerk of weet ik wat gaat, je bent er niet alleen persoonlijk bij betrokken als vrijwilliger ten dienste van mensen die het niet zo gemakkelijk hebben in onze samenleving, maar je maakt het ook politiek productief. Je hebt een heldere opvatting die je toetst aan de ervaringen die je zelf voortdurend opdoet. Je bent ook iemand die bijna geruisloos en met een zeker gemak tussen de bestuurslagen en de

lagen van de bevolking manoeuvreert. Je bent buitengewoon toegankelijk, je luistert scherp om te horen wat nodig is. Die scherpheid kan ook in je oordeelvorming zitten. Je hoeft bij jou niet lang te wachten om te weten wat je ervan vindt, sterker nog, soms zie je het al aankomen: what you see, is what you get! Dat kan af en toe heel stevig zijn. Mensen zullen niet gauw denken: zal zij dat wel echt vinden? Als jij gesproken hebt, is het volstrekt helder wat je opvattingen zijn en dat helpt. Het is ook volstrekt duidelijk dat die mening altijd weer verbonden wordt met die van anderen en dat je absoluut een groot ontwikkeld vermogen hebt om tot een compromis te komen. Het mooie is – wij hebben het daar weleens over gehad – dat bij jou een compromis niet een laffe uitkomst is van een soort rekenkundig gemiddelde van twee standpunten; een compromis is bij jou in de ware zin van het woord: het compromettre, het samen beloven het zo te gaan doen. Er is scherp debat geweest, er zijn uitgangspunten en opinies gewisseld maar dan is het ook klaar. Je hebt in het presidium maar ook als voorzitter van de fractie heel hard gewerkt. Het zijn van die posities waarvan ik al zei je daar extra verantwoordelijkheid moet dragen voor hoe het met ons allen gaat. Vanavond zal ik nog even stilstaan bij je rol als vicevoorzitter, want ook dat was je in deze periode. Nu wil ik vooral zeggen: dank je wel voor die enorme inzet, ook in periodes waarin je het thuis even niet zo gemakkelijk had. Ook jij maakt thuis dingen mee waardoor je niet altijd met je gedachten hier kon zijn, maar het is ons opgevallen dat je er eigenlijk toch altijd was, werkelijk geen moment heb je verzaakt. Je energie was schier onuitputtelijk en je commitment aan de Brabantse Staten erg groot. Dat heeft indruk gemaakt, veel dank daarvoor! Ook voor jou bloemen en de roemer.

*(De voorzitter overhandigt mevrouw Kerkhof-Mos de roemer en bloemen)
(applaus en instemmend gefluit)*

De zaal vult zich allengs met bloemen maar wij zijn er nog niet. De volgende collega die ik graag toespreek is Veerle Slegers.

Veerle, ook jij bent twee volle bestuursperiodes – 2007-2011 en 2011-2015 – lid van onze Staten geweest en hoe? Je was aanwezig, niet alleen in de zaal maar ook buiten de zaal. Toen ik het bij Marijn over twitter had, had ik ook jou moeten noemen. Volgens mij was je een van de eersten die een aantal jaren geleden dat betrekkelijk nieuwe instrument had ontdekt en het ook wist te gebruiken, gewoon om mensen te laten weten wat je ervan vond en soms om mensen te prikkelen om te onderzoeken wat zij er zelf van vonden. Je had een stijl die opviel en een persoonlijkheid die opviel en dat is al vroeg begonnen. In het recente artikel in het Brabants Dagblad zei je: "Zolang als ik me kan herinneren, vind ik eigenlijk overal wel wat van." Dat kan ik mij voorstellen en dat hebben wij ook geweten!

Je hebt een aantal dossiers behandeld maar vooral aan het dossier over de duurzame landbouw, de ontwikkelingen in de agrofood heb je zo ontzettend hard gewerkt. Je was in deze periode op dit dossier de woordvoerder namens jouw partij, maar ook in de vorige periode heb je er al behoorlijk tegenaan bemoeid, als ik het zo mag zeggen. Het gebeurde weliswaar vanuit een scherpe oordeelsvorming maar het was steeds zeer deskundig en verbonden met wat je buiten deze zaal aan inzichten en opvattingen had opgehaald. Jij was een Statenlid dat veel mensen kende. Je hebt hen ontmoet tijdens discussies over die ingewikkelde thematiek die in deze bestuursperiode zo belangrijk geweest is in de besluitvorming. In de periode dat wij begonnen, kwamen de handtekeningen binnen. Uiteindelijk hebben wij de eerste besluiten genomen en het is niet onopgemerkt gebleven dat jij daarin een belangrijke rol hebt gespeeld met een persoonlijke passie. Het mooie is dat je dat tot gisteravond toe letterlijk hebt gedaan. Het was gisteren mooi om via twitter de foto's te zien van de landbouwborrel in Brussel waar je namens Brabant discussies hebt aangezwengeld met middel van een weloverwogen manifest waarin de Brabantse posities, discussies, debatten en oplossingen in het Engels vertaald nu voor een breder Europees publiek beschikbaar zijn gekomen. Ook daar zo zei je moet het debat verdergaan. Ook daar worden besluiten genomen, zoals de onderhandelingen met de Verenigde Staten van Amerika over het handelsbedrag, waarbij je een bijna

persoonlijk commitment hebt om Nederland bij de les te houden over wat er eigenlijk gebeurt. En je hebt een punt. Het valt op hoe weinig mensen geïnformeerd zijn over welk belangrijk verdrag daar wel of niet gesloten gaat worden, wat er allemaal op het spel staat of welke kansen het geeft. Dat hangt af van hoe je er tegenaan kijkt. Wat is ieder geval niet acceptabel is, is dat het een onder de politieke radar bijna onzichtbaar wezenlijk stuk van besluitvorming is. Dat valt ook op in jouw optreden. Je opmerking dat je zolang je het kunt herinneren, eigenlijk overal wel iets van gevonden hebt, tekent de spirit die je tot een uitstekende volksvertegenwoordiger maakte. Je was erbij, je was, je was betrokken, je was collegiaal en het compromis wat niet een doel in zichzelf want het moest wel verantwoord zijn, je stond voor wat je wilde en je was politiek en bestuurlijk genoeg ontwikkeld om te zien dat alleen maar zeggen wat je vindt in dit huis niet voldoende is om tot resultaten te komen, dat je af en toe water bij de wijn moet doen maar er tegelijkertijd voor moet zorgen dat die wijn goed blijft smaken.

In een zwart gat zul je echt niet gaan vallen. Aan de periode hier komt een einde, maar je bent er absoluut de persoon niet naar om nu stil te gaan zitten. Wij hebben veel aan jou te danken. Je hebt hard gewerkt. Veel dank! Ook voor jou de roemer en de bloemen. Veel succes!

(De voorzitter overhandigt mevrouw Slegers de roemer en bloemen)
(applaus en instemmend gefluit)

Ik kom bij het Statenlid dat is ingestroomd tijdens de bestuursperiode 2003-2007 en wel bij Aad van Lopik. Aad, ik heb begrepen dat sommigen jou weleens hebben aangeduid als de "kleine generaal", of "het oliemannetje". Dat zijn twee beelden die je niet zo gauw bij elkaar krijgt, ik houd het maar bij de "kleine generaal" die ooit midden in de nacht ver van hier erachter kwam dat ik net binnenkomend wat nodig had en hij sprong over de bar heen om dat te regelen. Hij zei: ik ben een oude commando, ik ga dat nu regelen en het werd geregeld. "Probleem opgelost" zei Aad dan.

Aad is zo'n Statenlid dat altijd eerst zei dat hij uit het bedrijfsleven kwam en dan was het duidelijk hoe hij naar de politiek keek. Tegelijkertijd is het mooi om te zien dat jij in je lange carrière hier in de Staten die politiek zo bent gaan waarderen, dat je eigenlijk het ondernemen en het belang van ondernemers nooit uit het oog bent verloren, maar dat je misschien een van de beste ambassadeur van de politiek van Brabant bent geworden omdat je het vermogen had om in een paar zinnen verdomd helder uit te leggen hoe ingewikkeld het soms is om tot besluiten te komen; niet om de ingewikkeldheid een probleem is maar omdat die intrinsiek verbonden is met het feit dat wij in onze samenleving nu eenmaal niet overal hetzelfde over denken en dat het soms nodig is om iets meer tijd te nemen en meer belangen met elkaar te verbinden. Dat ongeduld ben je nooit verloren, dat past ook niet bij die kleine generaal en bij de oude commando, maar het is wel mooi om te zien hoe je met veel waardering hier in de Staten gezien wordt als een van de zeer ervaren krachten waar je goed naar moest luisteren. Niet altijd op de voorgrond en soms zelfs vooral op de achtergrond was je zeer aanwezig. Je legde verbindingen, je hielp mee een politieke situatie of de inhoud van een dossier te analyseren, je sprak veel met mensen, gaf hun als het nodig was zelfs ongevraagd advies over wat er moest gebeuren en je hebt menige politieke plooi mee gladgestreken. Dat deed je vanuit een geweldige betrokkenheid bij Brabant. Er wordt weleens gezegd dat jouw fractievoorzitter Mieke en jij vier handen op een buik waren. Jullie keken af toe hoe het liep in de zaal, dan zag je jullie onderling fluisteren en dan werden de lijn en de strategie bepaald. Het was mooi om te zien hoe dat ging. Niet zelf naar voren lopen, maar ervoor zorgen dat het debat liep zoals jullie dat wilden op dat moment. Het was een soort ervaring die je op die manier in het debat bracht om ervoor te zorgen dat er besluitvorming tot stand kwam. Want, Aad, bij alle discussies die wij hier hadden ook over jouw grote betrokkenheid bij het Havenschap Moerdijk ging het uiteindelijk altijd om de resultaten. Die resultaatgeoriënteerde benadering ben je nooit uit het oog verloren, sterker nog dat was uiteindelijk de diepe reden van je productieve ongeduld. Je was erbij, je was buitengewoon scherp, je was goed

geïnformeerd en je was iemand die altijd het vermogen had om niet af te wachten totdat het probleem ontstond maar vooraf verantwoordelijkheid nam om ervoor te zorgen dat het goed bleef lopen. Dat kenmerkt jouw inzet.

Jij hebt ook een heel belangrijke rol gespeeld in de commissie Integriteit. Dat is niet de meest makkelijke commissie van onze Staten. Zij staat soms voor lastige dilemma's, zij werkt op de achtergrond en je moet met veel persoonlijke wijsheid en levenservaring tot soms lastige oordeelsvorming komen. Integriteit, het klinkt gemakkelijk maar het is soms echt ingewikkeld. Wat niet deugt en wat goed en fout is, weten wij best wel maar de tussengebieden zijn ingewikkeld. Daar zijn altijd nuances die niet meteen door de buitenwereld worden gesnapt en daarvoor had jij altijd een scherp oog. Je liet je zelden verleiden tot een makkelijk en snel oordeel en dat maakte jou tot zo'n uitstekende en ervaren voorzitter van die commissie. Dat heeft echt indruk gemaakt, Aad, op alle mensen die daarbij betrokken waren en dat heeft veel mensen geholpen bij iets dat zich liet aanzien als een bijna oplosbaar probleem. Een beetje wijsheid, een beetje afstand en jouw grote levenservaring op tal van terreinen, ook in de onderneming die je mocht dienen, hebben ons veel gebracht. Ik wil je namens de Staten bijzonder hartelijk danken voor al die jaren en niet alleen de laatste jaren voor je grote inzet. Ik hoop dat jouw bestuurlijk talent en jouw vermogen om politiek te duiden en mensen met elkaar te verbinden, ook na jouw Statenlidmaatschap nog ergens een mooie plek krijgen. Ik heb ook voor jou de roemer en bloemen.

(De voorzitter overhandigt de heer Van Lopik de roemer en bloemen)
(applaus)

Ik kom nu bij vier Statenleden die maar liefst drie volle bestuursperiodes in deze zaak hebben gediend. Laat ik beginnen met Daniëlle Aarts-van de Loo. Intussen zijn jouw kinderen niet meer op de tribune maar het was mooi hen daar te zien. Jij hebt in elke bestuursperiode een kind gekregen. Dat was betrekkelijk overzichtelijk en goed gepland. Het was een vruchtbare tijd. Dat zeg ik met groot respect. Het is fantastisch om te zien hoe je al die ballen in de lucht hebt gehouden: een bedrijf samen met je echtgenoot, je werk, je maatschappelijke functies en dan ook nog het functioneren hier in de Staten. Je legde natuurlijk verbindingen tussen die functies, maar ik weet hoezeer ik jou altijd aankeek als de vergadering wat langer duurde omdat ik weet dat er ook nog andere belangen buiten dit huis zijn die u allen moet dienen. Het is wat mij betreft een oproep om daarop te letten. Ik vind en heb dat al eerder gezegd, dat mensen zoals Daniëlle die hun werk en van alles moeten combineren, in de politiek eigenlijk niet mogen ontbreken. Anders krijgen wij wel een zeer eenzijdig samengesteld gezelschap van mensen met veel tijd alleen maar voor de politiek. Dat kan niet goed zijn voor de politiek en niet voor de democratische besluitvorming in de Staten. Jij bent er een voorbeeld van. Je bracht echt ervaringen mee in je politieke handelen die van invloed waren op de besluitvorming, op de manier waarop wij ernaar keken en oordeelsvorming tot stand kwam. Het is zo goed om hier mensen te hebben die weten waarover het gaat, die de wereld kennen waarin zij werken en vervolgens die ervaringen gewogen inbrengen in het kader van het debat hier in de Staten en in de besluitvorming die in deze zaal plaatsvindt. Daarmee heb je je weleens kwetsbaar opgesteld. Het is niet altijd gemakkelijk geweest voor jou, maar het is belangrijk om tegen jou te zeggen dat dit niet onopgemerkt is gebleven, dat je drie periodes lang hard gewerkt heb achter de schermen in de fractie, verbindend naar de buitenwereld en met een onbaatzuchtigheid die indruk heeft gemaakt.

Er is blijkbaar een soort regel dat je niet meer mag na drie periodes. Dat heet mobiliteit en dat soort woorden. Dat zal allemaal wel goed zijn, maar ik hoop dat je al die ervaring, je gevoel voor verhoudingen en je gevoel voor de ontwikkeling van een dossier ook in andere functies vruchtbaar kunt gaan maken. Jouw talent is nog lang niet uitgebloeid. Ik hoop dat je naast de zorg voor je gezin dat nu even afwezig is maar dat net mooi bij je was, de komende jaren tijd vindt om je ervaring voor Brabant dienstbaar en zorgvuldig te kunnen blijven inzetten.

Daniëlle, ook voor jou bloemen en de roemer.

(De voorzitter overhandigt mevrouw Aarts-van de Loo de roemer en bloemen)
(applaus)

Nu is het dan echt zo ver, Mieke. "La grande dame", zoals het Brabants Dagblad je onlangs noemde: la grande dame van de Brabantse politiek. U hebt het artikel ongetwijfeld gezien. Er was ook een foto van Mieke met op de achtergrond de mooie toren van ons provinciehuis. Jouw portret was geloof ik maar net een beetje kleiner dan dat van de toren. Ik kan mij niet aan de indruk onttrekken dat menig cartoonist – en in het bijzonder degene die het weekend voor de verkiezingen het artikel over het provinciehuis schreef – geïnspireerd wordt door die foto. Het college heeft daarop volgens mij adequaat gereageerd.

Maar die foto was geen foutje. Hoe kan ik jou recht doen bij jouw afscheid van deze Staten? Drie volle perioden waarin je meer dan gemiddeld verantwoordelijkheid hebt gedragen. De laatste periode en daarvoor als fractievoorzitter en daarvoor als lid van een fractie die moeilijke en ingewikkelde afwegingen moest maken. Het mooie was dat hier vaak dossiers aan de orde waren die vooral je juridische hart sneller deden kloppen. Dat stak je ook niet onder stoelen of banken. De advocaat Geeraedts was soms duidelijk zichtbaar in de zaal, waarbij het college niet als rechter werd gezien maar eigenlijk in de beklagdenbank zat. Je kon stevig te keer gaan, maar dat was nu juist zo mooi bij jou want dat gebeurde met een soort charme en een soort welwillendheid om het er later over te hebben, die indruk maakten. Het was altijd zo dat je je juridische deskundigheid en dat grote hart van je kon inzetten om de kwaliteit van de besluiten te dienen. Jij kon echt opgewonden raken als iets niet klopte; niet zozeer omdat iemand anders er een andere politieke opvatting over had, maar omdat je oprecht vond dat het besluit zo in rede –of mag ik zeggen in rechte? – niet genomen kon worden. Het mooie is wel dat je in de politiek moet leren dat het politieke en het juridische twee concurrerende systemen zijn en dat noch de econoom noch de jurist het laatste woord in deze zaal heeft. Daar moest je altijd vreselijk aan wennen. Maar altijd en ook nu was er die lach die wij allemaal kennen en die wij zullen missen in deze zaal, met iets van relativering en opluchting als het toch weer geslaagd was.

Nogmaals, wij zullen die lach missen. Wij zullen ook jouw persoonlijkheid missen. Omdat je ook eerste vicevoorzitter van de Staten was, was je ook regelmatig te zien op de stoel van de voorzitter. Velen weten dat niet, maar een vicevoorzitter is natuurlijk niet alleen op die momenten vicevoorzitter. Dat geldt ook als de voorzitter de behoefte heeft om even te sparren. Hoe loopt het? Hoe gaat het?

Mieke, ik heb diepe collegialiteit bij jou ervaren. Ik kon altijd bij je terecht als het nodig was om even te kijken hoe wij iets gingen doen, of dat iets liep. De verantwoordelijkheid voor het functioneren van de Staten als geheel hebben wij in die zin ook echt kunnen delen. Het was fantastisch om met jou te mogen merken, ik zal je echt gaan missen hoewel ik er absoluut van overtuigd ben dat wij elkaar blijven zin. Ik heb al gezegd dat het politieke en het persoonlijke hier in de Staten gelukkig heel dicht bij elkaar liggen. Wij vinden het ook plezierig om met elkaar te werken.

Je hebt hier lastige, grote en echt ingewikkelde dossiers mogen doen. Ik noem even Essent en verwijs verder naar de notulen. Daar kan iedereen zien hoe ingewikkeld dat hier geweest is. Ik kan nog veel andere dossiers noemen, maar doe dat nu maar niet. Ik wil wel zeggen dat je gepakt en gemazeld en vooral zeer betrokken en deskundig met de besluitvorming bent omgegaan. Je hebt verantwoordelijkheid genomen drie perioden lang. Dat is enorm indrukwekkend: veel inzet waarvan je zelf ook heel erg van genoten hebt. Als je jou in de ogen keek, zag je twinkeling en pretoogjes. Je vond politiek hartstikke leuk. Mieke, wij gaan je missen. Hier zijn de roemer en bloemen voor de grande dame van de Brabantse politiek!

(De voorzitter overhandigt mevrouw Geeraedts de roemer en bloemen)

(applaus)

In diezelfde zomer dat ik de naam Ten Harmsen van der Beek aan het oefenen was, brak ik mijn tong op Tsoutsanis-van der Koogh. Uiteindelijk is het wel goed gekomen. Marijke, jij bent de derde van de VVD die met drie volle termijnen hier de Staten gaat verlaten. Het voelt een beetje onhandig dat ik niet veel langer over jullie verdiensten mag spreken, maar tegelijkertijd is het in het belang van de vergadering om die niet oneindig te laten voortduren. Bij jou voelt het ook als een beetje onrechtvaardig omdat ik zie wat je allemaal gedaan hebt in deze Staten. Mag ik toch een van dingen noemen waarvan ik weet dat je dat zelf ook heel belangrijk vond? Dat zijn het Platform Internationalisering en de Werkgroep Europa. Het is interessant om te zien – en dat is absoluut geen vanzelfsprekendheid – dat er zo veel aandacht is vanuit de Staten voor vraagstukken van Europa en internationalisering. Hoe je er verder ook over denkt, het is een ontwikkeling die wezenlijk van invloed is op de manier waarop wij onze verordeningen maken en waarop hier besluitvorming plaatsvindt. Toen laatst Luc van den Brande hier in ons midden was, heeft hij duidelijk aangegeven hoe complex de multi-level governance-situatie in Europa geworden is. Hij heeft ook duidelijk gemaakt dat je dat niet kunt bezweren met simpele formules dat dit niet wenselijk is en anders kan, maar dat je moet leren er slim mee om te gaan vanuit een groot respect voor democratische en fatsoenlijke besluitvorming. Dat belang heb jij gediend en dat heeft respect afgedwongen omdat je naast een volle dagagenda dat platform echt positie hebt gegeven. Ik kan tegen jou en ook tegen Veerle zeggen dat ik heel trots was hoe jullie bij een ontmoeting van het Europese Parlement vorige week in Eindhoven en gisteravond in Brussel als twee leden van het Brabantse Parlement zoals zij het daar noemen – de Brabantse Staten – daar een buitengewoon stevig betoog hebben neergezet dat in Brussel intussen school aan het maken is. Het debat is nog niet klaar, de standpunten zijn nog niet helemaal tot een einde gebracht, maar er is iets stevig op de agenda gezet en dat heb jij ook gisteravond weer met verve gedaan.

Het is mooi om te zien hoe jij betrokken bent bij het organiseren van het Statenwerk, niet alleen in deze zaak maar ook bij alles wat hier buiten van belang is: the Assemblée of European Regions die ik eigenlijk al genoemd heb maar ook werkbezoeken. Het werkbezoek aan de Rotterdamse haven bijvoorbeeld zal niet vergeten worden. Een van de thema's van jouw Statenlidmaatschap was het onder de aandacht brengen van veiligheid en externe veiligheid. Het zijn van die dingen die in de agenda niet altijd als eerste naar boven komen, soms weleens een beetje onzichtbaar wegzakken, maar wij hebben in Brabant onze les natuurlijk wel geleerd. Als Moerdijk ontploft, heeft dit menig hoogleraar verleid tot uitspraken. Hoogleraar Ben Ale bijvoorbeeld heeft gezegd: "Als je denkt dat veiligheid duur is? Moet je eens een ramp proberen!" Wij moeten nu 35 miljoen dure euro's gebruiken om de grond schoon te maken. Dat gesprek hebben wij weleens gevoerd, Marijke, en jij zei: alsjeblieft laten wij als Staten van Brabant die externe veiligheid en het belang van goede handhaving scherp op de agenda houden.

Met Europa en het debat over handhaving doe ik jou geen recht. Jij hebt veel meer thema's geagendeerd en grote betrokkenheid getoond bij de besluitvorming. Het enige dat ik zou kunnen zeggen, is dat ik het aan het begin van een vergadering soms even miste maar tegen de griffier zei: ze komt zo dadelijk wel. Een kniesoor die erop let. Er was altijd wel een belangrijk telefoontje net voordat je zaal in moest. Dat snappen wij ook wel!

Jouw betrokkenheid was heel positief. Je was een plezierige collega. Ik wil jouw danken voor jouw inzet al die jaren. Ook voor jou heb ik de roemer en bloemen.

(De voorzitter overhandigt mevrouw Tsoutsanis-van der Koogh de roemer en bloemen)

(applaus)

Noud, je maakt het al mee vanaf de lagere school, de laatste is Van Vught. Het is nu niet alleen het alfabet dat je aan het einde van de rij plaats maar ook het feit dat je behoort tot de groep die hier maar liefst drie volle perioden in de Staten actief geweest is en hoe!

Onlangs liepen wij samen in Boxmeer bij het Maasheggenvlechten. Het was een mooi moment en ik zei tegen jou: het is ook een beetje jouw land hier, niet alleen letterlijk maar ook in de figuurlijke betekenis. Je voelde je ook een vertegenwoordiger van dat land hier in deze Staten; het land in termen van de agrosector, maar ook dat deel van Brabant, het Land van Cuijk met een prachtige natuur en een mooie historie waarmee jij en je familie zo verweven zijn. Ik zag ook de emotie bij je toen wij spraken over het feit dat je nu iets anders gaat doen, dat je niet meer in deze Staten blijft. Je bent echt verknocht aan het werk, aan de belangen die je diende, maar ook aan het debat en de besluitvorming die hier plaatsvonden. Jij deed dat ook van een buitengewoon soevereine en brede blik. Je hebt meer bestuurstafels en meer vergadertafels gezien dan deze hier. Je wist wat er speelde in het bedrijfsleven, je was goed geïnformeerd over de strategische opgaven en moeilijkheden daar, je wist die effectief te verbinden met de agenda die wij hier te dienen hadden. Je was altijd bereid daarover in gesprek te gaan en te luisteren naar wat anderen daarover dachten vanuit gezichtspunten die jij misschien niet altijd meteen kon delen, maar die je wel intrigeerden en die je betrok bij jouw eigen afwegingen. Mij is ook opgevallen dat je een passie hebt voor de verjonging in het politieke circuit. Wij hebben daar onlangs over gesproken en jij zei: het wordt ook tijd om plaats te maken, ik heb nog best zin om door te gaan, dat zou ik ook nog kunnen en ik zal mij op een andere manier productief maken, maar het is zo belangrijk dat jonge mensen hier een kans krijgen. Je was niet alleen belangrijk in onze Staten, je blijft belangrijk voor al diegenen die bij jou te rade willen gaan. Je hebt gezegd dat jij hen met wijze raad wilt bijstaan. Je hebt kennis vergaard, je hebt ervaring gekregen en die wil je blijven inzetten voor Brabant, voor het Land van Cuijk, voor het mooi Maasheggenlandschap maar ook voor ons allemaal.

Je hebt gezegd dat het Statenlidmaatschap meer was dan je misschien had verwacht, dat het een dynamische functie was. Noud, dat heeft ook aan jou gelegen. Je stijl was rustig, je toon altijd bescheiden, je inbreng deskundig en zakelijk maar daarachter bleek was veel emotie en passie te zitten. Als je echt met jou sprak, werd duidelijk waarom je het deed. Dat heb je zelf ook geweten. Dat heeft indruk gemaakt drie perioden lang. Ons past daarvoor grote dank. Ook voor jou de roemer en bloemen.

(De voorzitter overhandigt de heer Van Vught de roemer en bloemen)
(applaus)

Wij hebben van veel collegae afscheid genomen. Er is vandaag in de Staten echt sprake van een brain drain en een experience drain. Wij hebben ook een paar keer duidelijk gemaakt dat er ruimte is voor vernieuwing en voor verandering, voor nieuwe ideeën, nieuwe inzichten en nieuwe ervaringen. In die zin is het juist in een democratie nooit alleen maar een probleem als je collega's gedag moet zeggen omdat zij de Staten verlaten. Het is ook het moment van het verwelkomen van nieuwe ervaring. Ik zeg dat omdat ik ten volle besef en ervan uitga dat die verbinding tussen de leden blijft. Zij die vertrekken worden niet alleen lid van de Vereniging van Oud-Statenleden, maar blijven ook in hun politieke beweging en op tal van andere terreinen actief. Dat kenmerkt de Brabantse bestuurscultuur.

Ik zal zo dadelijk graag nog twee burgerleden uitluiden die hier actief geweest zijn, maar eerst mag ik u zeggen dat het vanwege de manier waarop een aantal uwer hier of elders verantwoordelijkheid genomen heeft en volksvertegenwoordiger heeft willen zijn, zijne Majesteit de Koning heeft behaagd hen te onderscheiden als Lid in de Orde van Oranje-Nassau. Het betreft de leden: mevrouw Mieke Geeraedts, de heer Marijn ten Harmsen van der Beek, de heer Bart Verhees, mevrouw Magrietha Prins-Afman, de heer Noud van Vught en mevrouw Daniëlle Aarts-van de Loo. Ik vraag hun één voor één naar voren te komen, om te beginnen Mieke Geeraedts.

(applaus)

(De voorzitter reikt de koninklijke onderscheiding uit aan mevrouw Geeraedts en spelt haar de daarbij behorende versierselen op)

Dan vraag ik nu Marijn ten Harmsen van der Beek om naar voren te komen.

(applaus)

(de voorzitter reikt de koninklijke onderscheiding uit aan de heer Ten Harmsen van der Beek en spelt hem de daarbij behorende versierselen op)

Ik wil nu Bart Verhees vragen naar voren te komen.

(applaus)

(De voorzitter reikt de koninklijke onderscheiding uit aan de heer Verhees en spelt hem de daarbij behorende versierselen op)

Mag ik mevrouw Margrietha Prins-Afman verzoeken naar voren te komen?

(applaus)

(De voorzitter reikt de koninklijke onderscheiding uit aan mevrouw Prins-Afman en spelt haar de daarbij behorende versierselen op)

Dan nu graag de heer Noud van Vught

(applaus plus een staande ovatie van de CDA-fractie)

(De voorzitter reikt de koninklijke onderscheiding uit aan de heer Van Vught en spelt hem de daarbij behorende versierselen op)

Tot slot vraag ik mevrouw Daniëlle Aarts-van de Loo naar voren te komen.

(applaus plus een staande ovatie van de CDA-fractie)

(De voorzitter reikt de koninklijke onderscheiding uit aan mevrouw Aarts-van de Loo en spelt haar de daarbij behorende versierselen op)

Het is een mooie koninklijke glans op een bijzondere inzet en jarenlang dienstbaar zijn. U bent opgenomen in de Orde van Oranje Nassau. Allen die dat vandaag overkomen is, van harte gefeliciteerd. Na mij zal uw vertrekkend vicevoorzitter, mevrouw Geeraedts, nog een aantal woorden tot uw richten, maar eerst wil ik nog twee burgerleden toespreken. Ik vind het belangrijk om hier en nu nog eens te zeggen dat zij een wezenlijke bijdrage hebben geleverd aan het functioneren van de Staten in deze periode. Ik wil beginnen met Paranka Surminski, maar ik zie haar niet zitten.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Paranka is ziek.

De **voorzitter**: Dan bewaar ik de speech voor haar samen met die voor Guus. De essentie van mijn speech aan Paranka was dat je het als burgerlid ver kunt schoppen, want morgen wordt zij beëdigd als nieuw lid van deze Staten. Dat is meteen een mooi bruggetje naar Wim van Overveld, want, Wim, ook

voor jou geldt dat jij morgen als lid van deze Staten wordt beëdigd. Nu het onderzoek van de geloofsbrieven deze conclusie niet tart, zullen wij jou morgen zeer van harte welkom heten. Je zou kunnen zeggen: dan zien wij elkaar morgen wel, maar toch wil ik tegen jou zeggen dat sommigen vooral in stilte en beknoptheid grote kracht kunnen tonen. Ik heb jou persoonlijk veel meegemaakt in de commissie EZB en natuurlijk in deze Staten. Jij had echt het vermogen om op de momenten dat het echt nodig was je mening vanuit jouw politieke overtuiging en opvattingen helder voor het voetlicht te brengen. Je was to the point, kort, krachtig en betekenisvol. Als burgerlid had je meer commissies dan menig regulier lid van deze Staten. Je leverde je inbreng bij EZB, MF en TSP met veel deskundigheid en je was altijd goed voorbereid. Je sprak als laatste in de rij en je zei dat je je bij de vorige sprekers aansloot omdat je er op zich niets aan toe te voegen had. Wij dachten dan weleens met welke elementen is hij het nu eens of oneens. Maar dat waren uitzonderingen. Ja had namelijk een buitengewoon scherp vermogen om een relevant punt of een dimensie die nog niet besproken was scherp onder de aandacht te brengen.

Ik wil jou danken voor die inzet. Voordat wij je morgen als Statenlid – zo zie je, het komt toch nog goed, Wim – beëdigden, wil ik je met een bos bloemen danken voor je inzet. Mag ik je vragen naar voren te komen om die in ontvangst te nemen?

(De voorzitter overhandigt de heer Van Overveld een bos bloemen)

(applaus)

Voordat wij tot sluiting van de vergadering overgaan, wil uw vicevoorzitter, mevrouw Geeraedts, het woord tot u richten. Ik geef haar daartoe graag de gelegenheid.

Mevrouw **Geeraedts** (VVD): Voorzitter, collegae Statenleden, leden van Gedeputeerde Staten, familie en gasten en voor mij ook nog mijn kantoorgenoten. Het vicevoorzitterschap van deze Staten, althans het eerste vicevoorzitterschap, geeft mij het voorrecht vandaag aan het einde van deze Statenperiode nog een paar woorden tot u te mogen richten. Maar, voorzitter, ik wil eerst u persoonlijk danken voor de mooie woorden die u hebt gesproken. Het is altijd leuk als je afscheid neemt, want dan zijn de mensen altijd aardig voor je. Ik dank u hartelijk.

Het jaar 2003, toen ik in deze Staten aantrad, was het geboortjaar van het dualisme in de provincies. Wat betekende dat? Een heldere taakverdeling tussen Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten, PS bemoeien zich alleen nog met de hoofdlijnen, GS met de uitvoering en zij worden vervolgens door PS gecontroleerd. En wat was het doel? Levendige debatten die zich beperken tot hoofdlijnen, zouden ertoe leiden dat de politiek ook meer herkenbaar zou worden voor de burger, én meer initiatieven vanuit de Staten.

Maar in 2003 waren niet alle partijen in de Staten op dit fenomeen voorbereid. Sterker nog, sommige collegae zeiden toen, hoezo dualisme, wij blijven gewoon monistisch. En dat moest natuurlijk op enig moment wel gaan wringen. Een mooi voorbeeld daarvan was de rolverdeling tussen Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten in het debat over de verkoop van Essent; nog steeds naar mijn mening de belangrijkste beslissing die de Staten ooit hebben genomen. De meerderheid van Provinciale Staten besloot Essent niet te verkopen, maar toch werd dit besluit niet door GS uitgevoerd, want het college was wél voor de verkoop en bleef dit standpunt zo lang volhouden en doorduwen dat de Staten uiteindelijk omgingen. Het duale stelsel werd hier eigenlijk met voeten getreden. Voor zover al sprake was van dualisme, was dit in ieder geval geen uiting van samenwerkingsdualisme maar veeleer van vechtdualisme.

Ik denk niet dat een dergelijke houding van het college in deze Statenperiode nog geaccepteerd zou worden, want nu zijn de Staten toch wel echt dual. Dat valt dan weer niet altijd in goede aarde bij het college. De discussies over het terughalen van de Big Five naar de provincie bijvoorbeeld – ik noem maar wat – en de bovenwettelijke normen voor fijnstof getuigen daarvan. Trouwens over de Big Five gesproken,

zouden we zo langzamerhand de natuur niet gewoon zijn eigen gang moeten laten gaan? De wolf is immers al uit zich zelf teruggekeerd en voor je het weet staat er op enig moment een groot everzwijn in je tuin!

De Staten zouden zich alleen met de hoofdlijnen bemoeien. Welnu, daarbij past bepaald niet dat een Statenvergadering gemiddeld twaalf uur of langer duurt. Zelfs als wij maar één onderwerp op de agenda hebben staan, weten wij dat met z'n allen zo uit te spitten en te herkauwen dat de dag toch volledig uitgezeten dient te worden. De details viert hoogtij. En mochten we vroeger nooit een kopje koffie drinken of iets eten in de Statenzaal en werd elke vergadering daarvoor geschorst, nu daarin door onze voorzitter verandering is gebracht en we met koffie en koek gewoon door kunnen oreren, duren de vergaderingen nog net zo lang. Dan doen wij toch echt iets fout, zou je denken, maar wat? Ik weet het niet.

Over de Statenvergaderingen gesproken! Nu zijn wij de meest slimme en innovatieve provincie, maar de bel die bij de stemmingen is geïntroduceerd is toch wel echt antiek. Kan dat niet wat moderner? Bijvoorbeeld een begintune Hertog Jan op de gsm-toestellen van de Statenleden. Het is maar een idee.

Maar, saai waren Statenvergaderingen niet, althans niet altijd. We hebben ook heel levendige debatten gevoerd en veel gelachen. Opmerkelijk is wel dat de interruptiemicrofoons het meest gebruikt worden door die leden die er het dichtst bij zitten. Alleen op die plekken bleek het tapijt in de Statenzaal namelijk versleten te zijn. Daarom zou het misschien zijn aan te bevelen om het interrumpen in de toekomst mogelijk te maken vanaf de eigen zitplaats, zoals in het Vlaamse parlement. Onafhankelijk van de plek in de Statenzaal kan iedereen dan vrijelijk aan de discussie deelnemen en wordt voorkomen dat het nieuwe tapijt op korte termijn weer moet worden vervangen.

En dan de commissies. Het gebeurt maar al te vaak dat in de Statenvergaderingen de in de commissies gevoerde discussies worden herhaald of dat partijen in de commissies hun standpunten voorbehouden voor de Statenvergadering. Dit roept dan toch de vraag op of de commissies niet overbodig zijn en zo langzamerhand afgeschaft moeten worden. Dus Alexander misschien heb je niet voor niets altijd gepleit voor afschaffing en krijg je wellicht in de toekomst nog gelijk.

Zoals gezegd was de insteek van het dualisme ook de burger dichter bij de politiek te brengen. Is daar nu na twaalf jaar iets van terechtgekomen? De vraag stellen, is het antwoord geven. Het lage opkomstpercentage bij de recente verkiezingen, ondanks de aandacht van de media voor de provinciale thema's en de kandidaten, de uitgebreide campagne "Kies voor Brabant" en de opvallende laserstralen op het provinciehuis, spreekt boekdelen. Probleem is dat het vertrouwen in de politiek steeds minder is geworden en dat het publiek de provinciale politiek als het ware gelijk stelt aan het Haagse theater. Daar werden wij namelijk in de campagnes voortdurend mee geconfronteerd. Politici zijn nadat ze "hun" verkiezing achter de rug hebben en al dan niet met andere partijen een nieuw bestuur vormen, vrijwel van de ene minuut op de andere volkomen vergeten wat zij aan de kiezers hebben voorgehouden tijdens de verkiezingsstrijd. Ze gaan samenwerkingsverbanden aan die soms met veel gekreun en gesteun tot stand komen en dat ook veel tijd kost en soms gaat het als een speer en vinden de leiders van de partijen elkaar aan de keukentafel alwaar ze een kaartspelletje doen. Maar de hoofdrolspelers realiseren zich niet wat het betekent als het vertrouwen van hun kiezers volkomen wordt geschonden als in hun bestuursafspraken niets is terug te vinden van hetgeen waarop ze zijn gekozen. En dan komt daar nog eens bij dat bij de recente verkiezingen voor de Staten het belang van de burgers in de provincies is ondergesneeuwd door het belang van de landelijke politieke partijen bij de Eerste Kamer. In de vele debatten zijn de landelijke politici aan het woord geweest, maar over de provincies werd met geen woord gerept! Slechts één keer heeft de NOS een debat met provinciale kandidaten uitgezonden. En dat is toch wel heel jammer, want in de provincies worden belangrijke besluiten genomen. Wij zijn kennelijk niet in staat om dat aan de burger over te brengen, maar het is wel zo. Brabant is een provincie die er toe doet, die meetelt in Nederland en in Europa. Den Haag kan ook niet meer om Brabant heen. Het economisch beleid heeft in de afgelopen

periode dynamiek gekregen, economisch zijn we de tweede motor van Nederland, wij hebben internationaal erkenning gekregen, het arbeidsmarktbeleid is vernieuwend en werpt zijn vruchten af en hoewel nog te veel heeft Brabant in verhouding tot de rest van het land het minste aantal werklozen. Wij hebben goede stappen gezet in de richting van de verduurzaming van de veehouderij. De Verordening ruimte is aangepast en Gedeputeerde Staten hebben de Brabantse Zorgvuldigheidsscore vastgesteld, afgekort de BZV, niet te verwarren met het kijkcijferkanon Boer Zoekt Vrouw.

Helaas is de BZV om zeep geholpen door de Raad van State. Gemeenten en de provincie mogen geen extra regels voor de verduurzaming opleggen middels het ruimtelijk beleid. Het heeft even geduurd voordat ze in Den Haag doorhadden dat we hier met een gigantisch probleem zitten. Maar ja, Brabant is geen Randstad en ondanks het geloei, geknor en gekakel in Den Haag grazen de koeien niet op het Binnenhof, bevinden zich daar geen wroetende varkens en leggen de kippen hun eieren niet in een Haagse batterij. Maar met een krachtige lobby vanuit de provincie richting Den Haag hebben we het toch voor elkaar gekregen dat staatssecretaris Dijkema komt met een speciale Brabantwet, die de provincie kan inzetten om het beleid ten aanzien van de verduurzaming van de intensieve veehouderij voort te zetten zonder dat haar besluiten steeds door de Raad van State worden vernietigd.

Ook op andere terreinen is er veel gebeurd de afgelopen Statenperiode. Na een voorbereiding van veertig jaren hebben we in deze periode het Provinciaal Inpassingsplan voor de N69 vastgesteld, waarlijk een historisch feit. Ook de vaststelling van het Logistiek Park Moerdijk is niet zonder slag of stoot verlopen. Gingen we twaalf jaar geleden nog uit van een bedrijventerrein van 600 ha, thans hebben wij een Provinciaal Inpassingsplan vastgesteld voor 125 ha. En zo zie je maar weer, soms wordt een probleem door het tijdsverloop vanzelf kleiner. Wij hebben ook een start gemaakt met de verbreding van de N279; allemaal heel belangrijke besluiten.

Ik wil ook nog memoreren de stappen die we gezet hebben op het terrein van het natuurbeheer, met het accent op de relatie natuur en economie, en niet te vergeten de investeringen in erfgoedcomplexen die voor Brabant behouden blijven en het prachtige museumkwartier in Den Bosch dat onder strakke regie van de provincie binnen de gestelde tijd en begroting tot stand is gekomen. Wat dat laatste betreft: een groot verschil met de gemeente Den Bosch, waarvoor zelfs de kleinste oversteek gauw een brug – u kent allemaal het probleem van de Bartenbrug – te ver is.

Bij de invoering van het dualisme was de verwachting dat Statenleden vanuit hun volksvertegenwoordigende rol zelf veel meer initiatieven zouden nemen. En dat is in deze periode ook zeker gebeurd. Zo zijn bijvoorbeeld tien initiatiefvoorstellen ingediend. Over wat deze voorstellen teweeg hebben gebracht, zal ik me hier verder niet uitlaten. Daarnaast hebben de Staten rondetafelgesprekken georganiseerd over een aantal belangrijke onderwerpen zoals Programma Hoogfrequent Spoor, de problemen rond het bedrijf Reiling en niet te vergeten de Omgevingsdiensten.

Verder zijn de Staten actief betrokken geweest bij alle Ruwenbergconferenties. En niet onbelangrijk, wij hebben ook fundamentele discussies gevoerd over onze eigen werkwijze waarmee de nieuwe Staten hun voordeel kunnen doen, althans dat hoop ik.

Ook in onze samenwerking investeerden wij veel tijd en gelukkig zagen wij ook dat samenwerken meer is dan alleen over de inhoud te praten. Als je elkaar persoonlijk een beetje kunt vinden, vind je elkaar ook eerder in de discussie. Zo profiteerden wij dan ook dubbel van de vele werkbezoeken, de feestavonden van het IPO, de Staten-tweedaagse en onze bezoeken aan Brussel, waar we bleven slapen en 's avonds in een café met elkaar dronken en zongen, gewoon als mensen onder elkaar. Uiteindelijk dienen we met ons allen hetzelfde doel. En, voorzitter, wat ik geweldig heb gevonden in deze periode is de collegialiteit dwars door de partijen heen, waardoor de vele discussies toch konden leiden tot goede besluitvorming. Moties en amendementen werden beoordeeld op inhoud, ongeacht of ze van de coalitie of oppositie kwamen. En omdat er altijd veel overleg vooraf was, zijn er heel wat moties en amendementen unaniem of bijna unaniem aangenomen. Hier past een woord van hulde voor alle collegae. En mochten we toch eens

ijzig langs elkaar heen schaatsen. dan hadden we gelukkig een voorzitter die met een korte kwinkslag of met een citaat de kou uit de lucht haalde. Overigens, mijnheer de voorzitter, hebben wij vandaag een citaat uit de brieven van Van Gogh gemist. U had het beloofd!

De **voorzitter**: Ik ben nog niet klaar vandaag.

Mevrouw **Geeraedts** (VVD): Ha, ha. Maar goed de kou werd uit de lucht gehaald, want soms was het wel heel koud, zeker in de twee extra Statenvergaderingen in verband met de vervangende theaterruimte voor het Speelhuis in Helmond – u herinnert zich het ongetwijfeld nog – en de actieve informatieplicht van Gedeputeerde Staten in verband met een te nemen voorbereidingsbesluit.

We zijn in deze periode papierloos, digitaal gaan vergaderen. En hoewel er nog steeds een partij is die prijs stelt op papieren stukken, is het voor de meesten van ons een goed gevoel dat wij iets bijdragen aan duurzaamheid en we geen problemen meer hebben met het vollopen van onze brievenbussen door overvolle grote en dikke enveloppen. Want één ding blijft een probleem in dit huis. Op twee A4'tjes een probleem uitleggen, blijkt niet mogelijk, de schrijfcursussen van de ambtenaren ten spijt. Daar moet echt aan gewerkt worden.

Hetzelfde geldt voor het hoe om te gaan met de social media tijdens de Statenvergaderingen. Elkaar de maat nemen middels twitterberichten tijdens de vergaderingen is toch echt geen goede zaak.

Maar wat daar ook van zij en wat wij als Staten ook allemaal hebben gedaan, wij hadden dit niet kunnen doen zonder de steun van de griffie. De griffie is een onmisbaar element voor de Staten, want zonder deze griffie zouden de Statenleden niet adequaat kunnen functioneren. Veel dank daarvoor. Ik denk dat een applaus voor de griffie op zijn plaats is.

(applaus)

Ook de relatie met het ambtelijk apparaat was uitstekend. Statenleden konden altijd rechtstreeks contact opnemen met ambtenaren om informatie te verkrijgen. Als zij het geluk hadden dat deze niet in vergadering waren, kregen zij die informatie. Daar werd niet moeilijk over gedaan. En speciaal wil ik ook nog noemen de medewerkers van het evenementenbureau, die achter de schermen, veel werk voor de Staten hebben verricht. Allen hulde daarvoor en ook graag een applaus van u allen.

(applaus)

En last but not least wil ik hier ook graag alle bodes bedanken. We konden het zo gek niet maken, of het werd voor ons geregeld. Hartstikke bedankt, mannen! Ook graag een applaus voor hen. Zij zijn er niet allemaal, maar bijna wel.

(applaus)

Ik ben wel benieuwd wanneer de eerste vrouw tot dit bodengilde toetreedt, want nu zijn het allemaal mannen!

Voorzitter. Ik hoop dat de nieuwe Statenleden in de komende periode allemaal met verve aan de slag zullen gaan om het belang van Brabant te dienen zoals wij dat ook hebben gedaan. Zij boffen, want zij starten in een schitterende werkomgeving, in een prachtig provinciehuis dat is verbouwd en aangepast aan de eisen van deze tijd.

Ik wens hun heel veel succes en ik dank u allen voor de samenwerking!

(applaus)

Sluiting van de vergadering

De **voorzitter**: Hiermee sluiten wij het formele deel af van deze laatste vergadering van uw Staten. Wij hebben daarin afscheid genomen van veel collega's. Wij hebben kort teruggekeken op wat er bereikt is en vooral de verdiensten genoemd en geroemd van al die mensen die wij vandaag uitluiden. Wij gaan nu met elkaar een borrel drinken bij de nieuwe bar op het Statenveld hier rechts om de hoek. Straks gaan wij samen aan tafel. Daarbij zullen nog de nodige woorden gesproken worden, waaronder van Vincent van Gogh.

De voorzitter sluit om 17.50 uur de vergadering.